

بیستوفیل

علوم و فنون یازدهم - انسانی

نوטר وفیل خونه رتبه برترها

قبولی های کنکور ۱۴۰۴

تک رقمی نوטר وفیل

رتبه ۸

ایمان نیک نام جهرمی

دور رقمی های نوטר وفیل

رتبه ۱۴

امیر محمد کیانی

رتبه ۱۶

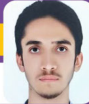
آریا قهرمانی

رتبه ۲۰

سینا راضی

رتبه ۳۲

امیر محمد رضائی

رتبه ۵۵

مهسا سیاوشی

رتبه ۵۹

ایمان انفرادی

رتبه ۶۱

بهار هلالی

رتبه ۷۵

محمد صالح عارفی

رتبه ۸۰

محمد مهدی شریفی

سه رقمی و چهار رقمی های نوטר وفیل

رتبه ۱۴۷

محدثه حیدری

رتبه ۱۶۰

اشکان کوثری

رتبه ۱۶۹

هانیه خواجه

رتبه ۲۲۲

امیر محمد شکوهی

رتبه ۲۵۹

ابوالفضل ناصریان

رتبه ۲۷۱

فاطمه سادات موسوی

رتبه ۳۰۸

سید علی اکرمی

رتبه ۳۴۱

حمیدرضا بشیری

رتبه ۴۳۲

سید محمدصادق حسینی

رتبه ۴۷۳

زهره بابائی

رتبه ۵۱۴

محمدپارسا عبدالله آبادی

رتبه ۵۳۲

فاطمه شاهسونند

رتبه ۵۳۷

ریحانه حیدری

رتبه ۵۳۹

نجمه کیخا

رتبه ۵۴۶

حسین تفضلی نژاد

رتبه ۵۵۷

محمد صالح زارعی

رتبه ۵۷۰

زهره ولی نژاد

رتبه ۶۰۶

سجاد محمودی زاده

رتبه ۶۶۱

فاطمه اصغری

رتبه ۶۶۷

سیاوش مصطفایی

رتبه ۶۷۲

محمدماهان عنبرستانی

رتبه ۶۹۱

بهار ضرغامی

رتبه ۷۱۴

محمد یزدیان

رتبه ۷۸۱

احسان قنبری

رتبه ۷۸۶

نیما غفاری

رتبه ۸۰۳

مائده رنجبر

رتبه ۸۰۴

آرمین رضایی

رتبه ۸۹۳

فاطمه مشاوری نجف آبادی

رتبه ۹۰۹

کیمیا فدائی

رتبه ۹۴۷

صفورا بقاتی

رتبه ۱۰۵۲

پویان فریور افشار

رتبه ۱۰۵۸

الینا جلالی فر

رتبه ۱۱۲۲

علی طاهر زاده

رتبه ۱۱۲۷

زهره بابائی

رتبه ۱۲۳۴

مطهره توحیدی

رتبه ۱۲۳۶

مبینا ایزدی

رتبه ۱۲۸۴

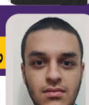
بهار امیری

رتبه ۱۲۸۴

فاطمه معین زاده

رتبه ۱۳۵۰

علی زینلی

رتبه ۱۳۷۲

پارسا رضایی

رتبه ۱۴۲۴

سید امیر حسین حسینی

رتبه ۱۴۸۳

سینا خاوری خراسانی

رتبه ۱۴۹۳

محمد مهدی خرم زاده

رتبه ۱۵۰۳

فاطمه رحیم زاده

رتبه ۱۵۳۴

فاطمه عبیری

رتبه ۱۶۲۸

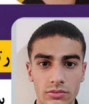
امیر محمد فکور حقیقی

رتبه ۱۶۳۹

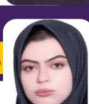
ابوالفضل نیرومند

رتبه ۱۶۷۸

سجاد ینکی

رتبه ۱۶۹۶

ندا ملکشاهی

رتبه ۱۷۳۱

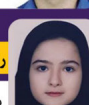
محمد رضا محسنی

رتبه ۱۷۵۴

هللیا حاجیلوئی

رتبه ۱۹۶۶

مهسا رضایی مقدم

رتبه ۲۰۱۵

علی شیرزاد

رتبه ۲۵۵۹

سارا حمزه

رتبه ۲۶۲۵

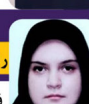
زهره مجمعی

رتبه ۲۷۱۱

محمد غلامی

رتبه ۲۷۵۱

فهمیه سیدآبادی

رتبه ۲۷۸۱

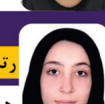
سعید شبانی

رتبه ۲۷۹۴

مریم بادلی

رتبه ۲۸۱۰

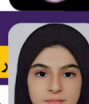
هدیه رحیمی

رتبه ۲۸۸۱

پارسا جمال امیدی

رتبه ۳۱۳۳

صبا شایع ثانی

رتبه ۳۲۴۴

هللیا سجادی

رتبه ۳۳۴۳

سینا ارزمانی

مشاوره کنکور نوتروفیل

بیستوفیل علوم و فنون فصل ۱ یازدهم

سال یازدهم
انسانی

فهرست

درس یکم : تاریخ ادبیات فارسی در قرن‌های ۷ و ۸ و ۹

- ۱..... تاریخ ادبیات در قرن هفتم
- ۲..... تاریخ ادبیات در قرن هشتم
- ۲..... تاریخ ادبیات در قرن نهم
- ۲..... ترکیبی

درس دوم : پایه های آوایی

درس سوم : تشبیه

- ۴..... ارکان تشبیه
- ۵..... تشبیه فشرده
- ۶..... ترکیبی

درس یکم : تاریخ ادبیات فارسی در

قرن های ۷ و ۸ و ۹

تاریخ ادبیات در قرن هفتم

۱ مؤسس ربع رشیدی کدام کتاب را تألیف کرده است؟

(الف) تاریخ جهانگشا (ب) طبقات ناصری (ج) تاریخ گزیده (د) جامع التواریخ

۲ در هریک از موارد زیر، واژه های درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف از میان آثار منثور مولانا (مکاتیب - مجالس سبعة) مجموعه نامه های مولانا به قلم خود اوست.

۳ درست یا نادرست بودن، عبارات زیر را مشخص کنید.

الف کتاب تاریخ جهانگشا در شرح ظهور چنگیز، تاریخ خوارزمشاهیان و حکومت حسن صباح است.

ب دولت شاه سمرقندی کتاب «صد پند» را به تشویق امیر علی شیر نوایی نوشته است.

۴ هریک از آثار ستون «الف» را به شاعر یا نویسنده آن در ستون «ب» وصل کنید. (در ستون «ب» یک مورد اضافی است).

«الف»	«ب»
الف) مجالس سبعة	۱) سلمان ساوجی
ب) جمشید و خورشید	۲) ابن یمن
	۳) مولوی

۵ در قرن هفتم، کدام شاعر در دو محور اندیشه و احساس آثار جاودانه ای پدید آورده است؟

الف) جلال الدین مولوی (ب) عطا ملک جوینی (ج) فخرالدین عراقی (د) نجم رازی

۶ با توجه به متن زیر از کتاب «مرصاد العباد» به پرسش ها پاسخ دهید.

«پس از ابر کرم، باران محبت بر خاک آدم بارید و خاک را گل کرد و به ید قدرت در گل از گل دل کرد.»

الف نویسنده کتاب «مرصاد العباد» چه کسی است؟

ب در متن بالا چند اضافه تشبیهی به کار رفته است؟

پ موضوع کتاب «مرصاد العباد» چیست؟

۷ نام صاحب هر یک از آثار زیر را بنویسید.

الف مثنوی جمشید و خورشید:

ب مثنوی عشاق نامه:

۸ با توجه به توضیحات، نام نویسنده و مورخ را در عبارت زیر بنویسید؟

الف از نویسندگان زبردست سبک عراقی است، اثر معروف او، از نخستین و بهترین آثار در علم عروض، قافیه، بدیع و نقد شعر به شمار می رود.
(نام نویسنده:)

ب از مورخان مشهور ایران است و موضوع کتابش تاریخ پیامبران، خلفای چهارگانه، خلفای بنی عباس و تاریخ ایران است.
(نام مورخ:)

نقد و تحلیل نظم و نثر (۴ نمره)

- ۹ متن زیر از کتاب «مرصادالعباد» انتخاب شده است؛ با این توضیح به پرسش‌ها پاسخ دهید.
 «پس از ابر کرم، باران محبت بر خاک آدم بارید و خاک را گل کرد و به ید قدرت در گل از گل دل کرد.»
 الف) نام نویسنده این کتاب چیست؟
 ب) نوع نثر کتاب چگونه است؟
 ج) متن را از نظر زیبایی‌شناسی بررسی کنید. (۲ مورد کافی است).

تاریخ ادبیات در قرن هشتم

- ۱۰ درست یا نادرست بودن عبارات زیر را مشخص کنید.

- الف) از شاعران سرآمد قرن هشتم «ابن یمین» است. او با تلفیق عشق و عرفان، غزل فارسی را به کمال رساند.
 ۱۱ هریک از توضیحات ستون «الف» را به مورد متناسب آن در ستون «ب» وصل کنید. (در ستون «ب» یک مورد اضافی است).

الف	ب
الف) از مورخان مشهور ایران و نویسنده کتاب «تاریخ گزیده» است.	۱) صائب تبریزی
ب) معروف‌ترین شاعر سبک هندی و از پرکارترین شاعران فارسی‌زبان است.	۲) محتشم کاشانی
	۳) حمدالله مستوفی

- ۱۲ در هر یک از موارد زیر، واژه‌های درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) عبید زاکانی در منظومه «موش و گربه - اخلاق الاشراف» ناهنجاری‌های اجتماعی را بیان کرده است.
 ب) ابن یمین قدرت شاعری خود را در زمینه (قطعات اخلاقی - مضامین عرفانی) آشکار کرده است.

- ۱۳ شاعر متناسب با هر گزاره را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید.

الف) چند مثنوی به پیروی از پنج گنج نظامی سروده است و غزل‌هایش بر حافظ تأثیرگذار بوده است. (خواجوی کرمانی / سلمان ساوجی)
 ب) شاعری که قدرت شاعری خود را در قطعات اخلاقی خود آشکار کرده است و در شعرش قناعت‌پیشگی را مورد تأکید قرار داده است. (حافظ / ابن یمین)

- ۱۴ درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را تعیین کنید.

الف) عبید زاکانی در منظومه «موش و گربه» ناهنجاری اجتماعی را به شیوه جدی و انتقادی بیان کرده است.

تاریخ ادبیات در قرن نهم

- ۱۵ موضوع و محتوای کتاب نفحات الانس جامی چیست؟

الف) اصول اخلاقی ب) بیان حقایق عرفانی ج) بیان سلوک دین د) معارف بشری

- ۱۶ هر یک از عبارت‌های زیر معرف کدام شاعر یا نویسنده است؟

الف) شاعر قرن نهم که در تصوف و طریقت مقام بلندی داشته و سرسلسله فرقه‌ای از صوفیان به شمار می‌رود.

ترکیبی

- ۱۷ هر یک از عبارت‌های زیر معرف کدام شاعر یا نویسنده است؟

الف) معروف‌ترین شاعر قرن نهم که کتاب بهارستان را به تقلید از گلستان سعدی نوشت.
 ب) شاعر نام‌آور قرن هفتم که در کتاب «لمعات» خود، سیر و سلوک عارفانه را بیان کرده است.

۱۸ هر یک از آثار ذکر شده در ستون «ب» مربوط به کدام شاعر یا نویسنده در ستون «الف» است؟ (در ستون «الف» یک مورد اضافی است.)

(الف)	(ب)
الف) مولوی	۱) عشاق نامه
ب) عبید زاکانی	۲) صد پند
ج) رشیدالدین فضل الله همدانی	۳) مجالس سبعه
د) فخرالدین عراقی	

درس دوم: پایه های آوایی

۱۹ هر یک از مصراع های زیر، از تکرار کدام پایه آوایی همسان ساخته شده است؟

الف

هر که چیزی دوست دارد، جان و دل بر وی گمارد

ب

ای ساربان آهسته ران، کآرام جانم می رود

۲۰ وزن واژه همه گزیننه ها یکسان است، به جز:

الف) مسلمانان ب) می شگفد ج) ز من چون دل د) مرا کاری

۲۱ هر یک از مصراع های زیر، از تکرار کدام پایه آوایی همسان ساخته شده است؟

الف) خدایا تو دانی که بر ما چه آمد ب) ز کوی یار می آید، نسیم باد نوروزی

۲۲ با توجه به خوانش درست بیت

دلم اسیر غم عشق و من اسیر دلم کسی به جز من اسیر اسیر باشد، نی

همزه از آغاز چندمین «اسیر» حذف می شود؟

۲۳ در بیت زیر، مرز پایه های آوایی مصراع دوم را مشخص کنید.

عالم از شور و شر عشق خبر هیچ نداشت فتنه انگیز جهان نرگس جادوی تو بود

۲۴ در بیت زیر، مرز پایه های آوایی مصراع اول را مشخص کنید.

«اگر تو ز آموختن سر بتابی نجوید سر تو همی سروری را»

۲۵ با خوانش درست بیت زیر، مرزهای آوایی آن را مشخص کنید و هر پایه را در خانه خود قرار دهید.

خدا را ای رقیب امشب زمانی دیده برهم نه که من با لعل خاموشش نهانی صد سخن دارم

۲۶ مرز پایه های آوایی بیت زیر را مشخص سازید و هر پایه را در خانه اش جای دهید.

گفت به مجنون صنمی در دمشق کای شده مستغرق دریای عشق

۲۷ با خواندن درست هر بیت، رکن های عروضی را در خانه آن قرار دهید.

الف) با آنکه از وی غاییم وز می چو حافظ تاییم در مجلس روحانیان گه گاه جامی می زنم

ب) رفیقان چنان عهد صحبت شکستند که گویی نبوده ست خود آشنایی

۲۸ با تقطیع هجایی هر بیت، پایه های آوایی را در خانه موردنظر آن قرار دهید.

الف) چنان پُر شد فضای سینه از دوست که فکر خویش گم شد از ضمیرم

ب) نمی بینم از همدان هیچ برجای دلم خون شد از غصه، ساقی کجایی؟

۲۹ با مرزبندی درست پایه های آوایی بیت های زیر، هر پایه را در خانه خود جای دهید.

الف) زورقی بودی ز دریای وجود که ز طوفان قضا وارون شدی

ب) شبی دل را به تاریکی ز زلفت باز می جستم رخت می دیدم و جامی هلالی باز می خوردم

۳۰ با خوانش درست بیت، جدول زیر را کامل کنید.

دلم را داغ عشقی بر جبین نه / زبانم را بیانی آتشین ده»

د لَم را دا	الف)	جَ بین نه
ب)	بَ یا نی آ	تَ شین ده

۳۱ با توجه به بیت زیر:

«مرا، کز جام عشقت مست گشتم / وصال و هجر یکسان می‌نماید»

الف) یک تشبیه در بیت بیابید و نوع آن را مشخص کنید.

ب) پایه‌های آوایی بیت را مشخص کنید.

۳۲ کدام گزینه دارای چهار رکن یا پایه آوایی تکراری است؟

الف) باران اشکم می‌دود وز ابرم آتش می‌جهد / با پختگان گو این سخن، سوزش نباشد خام را

ب) عنکبوتی را به حکمت دام داد / صدر عالم را درو آرام داد

ارکان تشبیه

۳۳ در بیت «گرت ز دست بر آید چو نخل باش کریم / ورت به دست نیاید چو سرو باش آزاد»

الف) «مشبه به» در مصراع اول کدام واژه است؟

ب) «آزاد» در مصراع دوم کدام رکن تشبیه است؟

۳۴ در مصراع اول بیت زیر، «مشبه» و «وجه شبه» را مشخص کنید.

روز چو شمعی به شب، زودرو و سرفراز / شب چو چراغی به صبح، کاسته و نیم تاب

۳۵ با توجه به بیت زیر، واژه مشخص شده، کدام یک از پایه‌های تشبیه است؟

گاهی که سنگ حادثه از آسمان رسد / اوّل بلا به مرغ بلند آشیان رسد

۳۶ وجه شبه در شعر زیر کدام است؟

صدا چون بوی گل در جنبش آب / به آرامی به هر سو پخش می‌گشت

۳۷ در هر یک از عبارت‌های زیر، موارد خواسته شده را بنویسید.

الف) این زبان چون سنگ و هم آهن وش است	واژه مشبه:
ب) دل عالمی بسوزی چو عذار برفروزی	واژه مجاز:
ج) باز امشب ای ستاره تابان نیامدی	لفظ استعاره:
د) سخن او بر سر زبان‌ها افتاد	عبارت کنایی:

۳۸ در سروده «مادری دارم بهتر از برگ درخت / دوستانی بهتر از آب روان / و خدایی که در این نزدیکی است»:

الف) مشبه به اولین تشبیه را بیابید و بنویسید.

ب) مشبه دومین تشبیه چیست؟

۳۹ با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

۱- باز امشب ای ستاره تابان نیامدی / باز ای سپیده شب هجران نیامدی

۲- آتش است این بانگ نای و نیست باد / هر که این آتش ندارد، نیست باد

الف) در تشبیه بیت دوم، کدام واژه مشبه است؟

۴۰ وجه شبه را در سروده زیر مشخص کنید.

زندگی آتشگهی دیرنده پابرجاست / گر بیفروزش، رقص شعله‌اش در هر کران پیداست / ورنه خاموش است و خاموشی گناه ماست.

۴۱ در بیت «این زبان چون سنگ و هم آتش‌وش است / و آنچه بجهد از زبان چون آتش است» چند «ادات تشبیه» به کار رفته است؟

۴۲ با توجه به ابیات زیر به سؤال‌های مطرح شده پاسخ دهید:

پیچیدن افعی به کمندت ماند	آتش به سنان دیوبندت ماند
یکی نیزه تیز برداشت گیو	چو دندان غول و چو چنگال دیو
سر مویی نظرم کن که چو مو گشت تنم	باورت نیست اگر، این تن و این پیرهنم
تو به آفتاب مانی به کمال حسن و طلعت	که نظر نمی‌تواند که ببیندت که ماهی

الف) در ابیات و جمله فوق، مشبّه و مشبّه‌به را مشخص کنید.

ب) ادات تشبیه را در این ابیات مشخص کنید. کدام تشبیه، ادات تشبیه ندارد؟

پ) وجه شبه را در تشبیه‌های فوق بیان کنید.

۴۳ در بیت زیر، تشبیه را بیابید و ارکان آن را بنویسید.

شبی چون شبّه، روی شسته به قیر / نه بهرام پیدا نه کیوان نه تیر

۴۴ در جمله و بیت زیر تشبیهات را بیابید و مشخص سازید کدام رکن از ارکان تشبیه حذف گردید.

الف) «فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترد و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پیرورد».

ب) لبث تا در لطافت لاله سیراب را ماند / دلم در بی‌قراری چشمه سیماب را ماند

۴۵ با مشبّه‌های مقابل، تشبیه بسازید. (شبنم، گل، خاک)

۴۶ درست یا نادرست بودن عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

الف) تشبیه بلیغ یا فشرده بر دو نوع است: ۱) ترکیبی ۲) غیر ترکیبی. درست □ نادرست □

ب) حذف ادات تشبیه، ادعای اتحاد و هم‌سانی مشبّه و مشبّه‌به را قوت می‌بخشد. درست □ نادرست □

ج) حذف وجه شبه سبب تلاش ذهنی و کسب لذت بیشتر می‌گردد و بر تأثیر تشبیه می‌افزاید. درست □ نادرست □

د) در تشبیه بلیغ اسنادی «مشبّه»، به «مشبّه‌به» اسناد داده می‌شود. درست □ نادرست □

تشبیه فشرده

۴۷ با توجه به متن زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترد و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پیرورد».

الف) دو اضافه تشبیهی در متن مشخص کنید.

۴۸ هر یک از آرایه‌های تشبیه، استعاره و مجاز را در کدام بیت می‌یابید؟

الف) شمع را باید از این خانه به در بردن و کشتن / تا به همسایه نگوید که تو در خانه مایی

ب) تو سرو جویباری، تو لاله بهاری / تو یار غمگساری، تو حور دلربایی

پ) برو ای گدای مسکین در خانه علی زن / که نگین پادشاهی دهد از کرم گدا را

۴۹ هر یک از آرایه‌های تشبیه، استعاره و مجاز را در کدام بیت می‌یابید؟

الف) به خون خود آغشته و رفته‌اند / چه گل‌های رنگین به جوارها

ب) دریای شورانگیز چشمان تو زیباست / آنجا که باید دل به دریا زد همین جاست

پ) دامن‌کشان که می‌روی امروز بر زمین / فردا غبار کالبدت بر هوا رود

۵۰ در نوشته «فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترد و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پیرورد» درختان را به

خلعت نوروزی قبای سبز ورق در بر گرفته و اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاده.»:

الف) نوع نثر این نوشته را تعیین کنید.

ب) کدام یک از ترکیب‌های (فراش باد، فرش زمردین، قبای سبز ورق، مهد زمین) تشبیه نیست؟

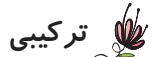

پ

این نوشته با بیت

ز یزدان دان نه از ارکان که کوتاه دیدگی باشد / که خطی که از خرد خیزد تو آن را از بنان بینی،
چه مفهوم مشترکی دارد؟

ترکیبی

۵۱ در ابیات زیر نوع تشبیه (فشرده - گسترده) را مشخص کنید.

الف

شب در تمام پنجره‌های پریده رنگ / مانند یک تصوّر مشکوک / پیوسته در تراکم و طغیان بود.

ب

ای مهتر، آفتاب چراغ آسمان است و تو چراغ زمینی، آفتاب چراغ دنیاست، تو چراغ دینی.

۵۲

در ابیات زیر نوع تشبیه (فشرده - گسترده) را مشخص کنید.

الف

نامت در چشمانم / چون لاله، سرخ / چون نسترن، سپید / و مثل سرو، سبز می‌ایستد.

ب

آتش خشم اول در خداوند خشم افتد؛ پس آنگه زبانه به خصم رسد یا نرسد.

۵۳

در ابیات زیر نوع تشبیه (فشرده - گسترده) را مشخص کنید.

الف

برای قد کشیدن در هوایت / دلم مثل صنوبرها صبور است

ب

پیش کمان ابرویش لابه همی کنم؛ ولی / گوش کشیده است؛ از آن گوش به من نمی‌کند

۵۴

چهار آرایه تشبیه، مجاز، استعاره و کنایه را در حوزه علم بررسی می‌کنیم.

۵۵

با توجه به بیت‌های داده شده به پرسش‌ها پاسخ دهید.

۱- زمین چو سینه سهراب زیر جوشن برگ / فرو نشسته در آن ناوک صنوبر و غان

۲- روز چو شمعی به شب، زودرو و سرفراز / شب چو چراغی به صبح، کاسته و نیم‌تاب

الف

در بیت یک، چند تشبیه فشرده وجود دارد؟

ب

در تشبیه گسترده بیت یک، وجه شبه چیست؟

پ

در بیت دو، چند تشبیه وجود دارد؟ مشبه به را در تشبیه دوم همین بیت تعیین کنید.

۵۶

در بیت

«پیداست از گلاب سرشکم که من چو گل / یک روز خنده کردم و عمری گریستم»:

الف) یک تشبیه فشرده بیاید.

ب) وجه شبه را در تشبیه گسترده این بیت مشخص کنید.

۵۷

نوع تشبیه عبارت «دانا چو طبله عطار است، خاموش و هنرنمای» با کدام بیت یکسان است؟

الف) تو سرو جویباری، تو لاله بهاری / تو یار غمگساری، تو حور دلربایی

ب) نگارش دهد گلبن جویبار / در آینه آب رخسارها

ج) هرگز کسی نداد بدین سان نشان برف / گویی که لقمه‌ای است زمین در دهان برف

۵۸

نوع تشبیه را در ابیات زیر بنویسید.

الف

خانه دل ما را از کرم عمارت کن / پیش از آنکه این خانه رو نهد به ویرانی (.....)

ب

روز چو شمعی به شب، زودرو و سرفراز / شب چو چراغی به صبح، کاسته و نیم‌تاب (.....)

۵۹

چهار رکن تشبیه را در دو بیت زیر مشخص سازید.

الف) از بس که کوتاه است و سیه، زلف یار من / گویی که روز من بود و روزگار من

ب) هیچ شک نیست که روزی اثری خواهد کرد / تیر آهی که به وقت سحر انداخته‌ایم

۶۰ با توجه به سه بیت زیر به سؤال‌های مطرح شده پاسخ دهید:

«در شجاعت شیر ربانستی

در مروّت خود که داند کیستی»

قطره تویی بحر تویی لطف تویی قهر تویی

قند تویی زهر تویی بیش میازار مرا

گذشت روزگاران بین که دوران شباب ما

در این سیلاب غم دسته گلی شاداب را ماند

الف) تشبیه‌های بلیغ را در ابیات فوق مشخص کنید.

ب) پایه‌های تشبیه مذکور را در ابیات فوق مشخص کنید.

پاسخنامه تشریحی

۱ گزینۀ «د»: جامع‌التواریخ

۲

الف مکاتیب

۳

الف درست

ب

نادرست

۴ الف «۳»: مولوی

ب «۱»: سلمان ساوجی

۵ گزینۀ «الف»: جلال‌الدین مولوی

۶

الف نجم‌الدین رازی یا نجم دایه

ب

ذکر عدد دو یا (ابر کرم / باران محبت)

پ

در بیان سلوک دین و تربیت نفس انسانی

۷

الف سلمان ساوجی

ب

فخرالدین عراقی

۸

الف شمس قیس رازی

ب

حمدالله مستوفی

۹ الف (نجم‌الدین رازی (نجم دایه)

ب) نثر کتاب گاهی ساده و گاهی دارای سجع و موازنه است.

ج) تشبیه: ابر کرم، باران محبت / جناس: گل، دل / نثر مسجع است. / واژه‌آرایی: خاک، گل، کرد / واج‌آرایی صامت‌های «ب»، «ر» و ... / تناسب: ابر، باران، بارید

(صفحه ۳۴ و ۱۵ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) نجم‌الدین رازی یا نجم دایه (۲۵/۰ نمره)

ب) نثر کتاب گاهی ساده و گاهی دارای سجع و موازنه است. (۲۵/۰ نمره)

ج) تشبیه: ابر کرم، باران محبت / جناس: گل، دل / نثر مسجع است. / واژه‌آرایی: خاک، گل، کرد / واج‌آرایی و تناسب (ذکر دو مورد، هر مورد ۲۵/۰ نمره)

۱۰

الف نادرست

۱۱ الف «۳»: حمدالله مستوفی

ب «۱»: صائب تبریزی

۱۲ الف موش و گربه

ب) قطعات اخلاقی

۱۳ الف خواجوی کرمانی

ب) ابن‌یمین

۱۴

الف نادرست

۱۵ گزینۀ «ب»: بیان حقایق عرفانی

۱۶

الف

شاه نعمت‌الله ولی

(ب) فخرالدین عراقی

۱۷ الف (جامی)

۱۸ الف (مجالس سبعة اثر مولوی است.)

(ب) صد پند اثر عبید زاکانی است.

(د) عشاق‌نامه سروده فخرالدین عراقی است.

(مورد ج، اضافی است.)

(صفحة ۱۴، ۱۵ و ۱۷ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) ۳ (۲۵، نمره)

ب) ۲ (۲۵، نمره)

د) ۱ (۲۵، نمره)

۱۹

الف

فاعلاتن

ب

مستفعلن

۲۰ گزینۀ «ب»: می شکفتد

(ب) مفاعیلن

۲۱ الف (فعولن)

۲۲ سومین اسیر

۲۳ فت ن ان گی / ز ج هان نر / گ س جا دو / ی ت بود

۲۴ اگر ت / ز آ مو / خ تن سر / ب تا بی

۲۵

خُ دا را ای	رَ قی بِم شَب	رَ ما نی دی	دِ بَر هم نه
کِ مَن با لَع	لِ خا مو شَش	نَ ها نی صَد	سُ خن دا رَم

۲۶

گُ ف ت پ مَج	نُون صَ نَ می	دَر دَ مَشَق
کِ شِ دِ مَس	تَغ رَ قِ دَر	پا یِ عِشَق

۲۷

(الف)

با آن کِ از	وی غا یِ بَم	وزِ می چُ حا	فَظ تا یِ بَم
در مَج لِ سِ	رو حا نِ یان	گه گاه جا	می می زِ نم

(ب)

رَ فی قان	چَ نان عَه	دِ صُح بَت	شِ کس تَنَد
کِ گو یی	نَ بو دس	ت خُ د آ	شِ نا یی

۲۸

(الف)

چَ نان پُر شد	فَ ضا یِ سی	نِ از دوست
کِ فِک رِ خِی	شِ گُم شُد از	ضِ می رَم

(ب)

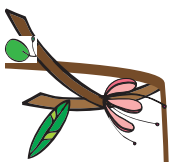
نِ می بی	نَ مَز هَم	دَ مان هی	چَ بر جای
دِ لَم خون	شِ دَر غُص	صِ سا قی	کِ جا یی

(الف) ۲۹

زو رَ قی بو	دی زِ دَر یا	یِ وُ جود
کِ زِ طو فا	نِ قَ ضا وا	رُون شُ دی

(ب)

شِ بی دِل را	بِ تا ری کی	زِ رُل قَت با	زِ می جُس تَم
رُخت می دی	دَ مُ جا می	هَ لا لی با	زِ می خُر دَم

۳۰

دِ لَمِ را دا	غِ عِشِ قِیِ بَر	جِ بِنِ نِه
زَ با تَمِ را	بَ یا نِیِ آ	تَ شِنِ دِه

(صفحه ۲۳ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) غِ عِشِ قِیِ بَر (نمره ۰/۲۵) ب) زَ با تَمِ را (نمره ۰/۲۵)

۳۱ الف) «جام عشق» تشبیه فشرده (بلیغ) اضافی است.

(ب)

مَ را کَزِ جا	مِ عِشِ قَتِ مَس	تِ گِشِ تَم
وِ صا لُ هِج	رِ یِکِ سانِ می	نَ ما یِد

(صفحه ۳۲ و ۳۳ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) «جام عشق» (نمره ۰/۲۵) تشبیه فشرده (بلیغ) (نمره ۰/۲۵)

(ب)

مَ را کَزِ جا	مِ عِشِ قَتِ مَس	تِ گِشِ تَم
وِ صا لُ هِج	رِ یِکِ سانِ می	نَ ما یِد

هر کدام از پایه‌ها (خانه‌ها) (نمره ۰/۲۵) دارد.

(کشیدن جدول اجباری نیست).

۳۲ الف)

با را نِ اَش	کَمِ می دَ وَد	وَزِ آبِ رَ ما	تَشِ می جَ هَد
با پُخِ تِ گان	گو این سُ خن	سو زِشِ نَ با	شَدِ خا مِ را

(ب)

عَن کَ بو تی	را بِ جِکِ مَت	دا مِ داد
صَدِ رِ عا لَم	را دَ رو آ	را مِ داد

(صفحه ۲۳ و ۲۴ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

گزینۀ الف) (نمره ۰/۵)

۳۳

الف

نخل

ب

وجه شبه

وجه شبه: زودرو و سرفراز

۳۴ مشبه: روز

۳۵ مشبه به

۳۶ به آرامی به هر سو پخش می‌گشت.

۳۷ الف) مشبه: زبان

(ب) مجاز: عالمی

ج) استعاره: ای ستاره تابان

د) کنایه: بر سر زبان‌ها افتاد

۳۸

الف برگ درخت

ب دوستان

۳۹

الف بانگ نای

۴۰ دیرنده و پابرجا (هر کدام به تنهایی نیز درست است)

۴۱ ۳ مورد (چون، وش، چون)

۴۲ (الف) بیت اول: «پیچیدن افقی» مشبّه، «کمند» مشبّه به، «آتش» مشبّه، «سنان دیوبند» مشبّه به.

بیت دوم: «نیزه تیز» مشبّه، «دندان غول و چنگال دیو» مشبّه به.

بیت سوم: «تن» مشبّه، «مو» مشبّه به.

بیت چهارم: «تو» مشبّه، «آفتاب» مشبّه به: از طرف دیگر «ی» (تو) در ماهی مشبّه و «ماه» مشبّه است.

(ب) بیت اول: «ماند» بیت دوم: «چو»، بیت سوم: «چو»، بیت چهارم: «مانی»، در تشبیه آخر، ادات تشبیه حذف شده است.

(پ) در بیت اول: مصراع اول، «پیچیدن» و در مصراع دوم، «سرعت نفوذ»، در بیت دوم: تیز و برّنده بودن و ترسناکی. در بیت سوم: لاغر بودن و نحیف بودن. در بیت چهارم: در مصراع اول، «کمال و حسن و طلعت» و در مصراع دوم، «زیبایی».

۴۳ شب = مشبّه / چون = ادات تشبیه / شبه = مشبّه به / سیاهی (روی در قیر شستن) = وجه شبه

۴۴ (الف) - فراش باد صبا، تشبیه بلیغ اضافی / باد صبا: مشبّه / فراش: مشبّه به / ادات شبه و وجه شبه محذوف است.

- دایه ابر بهاری: تشبیه بلیغ اضافی / ابر بهاری: مشبّه / دایه: مشبّه به / ادات تشبیه و وجه شبه محذوف است.

- بنات نبات: تشبیه بلیغ اضافی / نبات (گیاه): مشبّه / بنات (دختران): مشبّه به / ادات و وجه شبه حذف شده است.

- مهد زمین: تشبیه بلیغ اضافی / زمین: مشبّه / مهد (گهواره): مشبّه به / ادات و وجه شبه محذوف است.

(ب) - لبث: مشبّه / لاله سیراب: مشبّه به / لطافت: وجه شبه / مانند: ادات تشبیه

- دلم: مشبّه / چشمه سیماب (جیوه): مشبّه به / بی قراری: وجه شبه / مانند: ادات تشبیه (در هر دو تشبیه چهار رکن تشبیه وجود دارد).

۴۵ اشک مثل شبنم چهره گل مانند او نشسته بود.
مشبّه مشبّه مشبّه مشبّه

از گینه چون خاکش غلتید و بر زمین فرو ریخت.
مشبّه مشبّه

۴۶ الف: درست ☐؛ ب: درست ☐؛ ج: درست ☐؛ د: نادرست (مشبّه به، به «مشبّه» اسناد داده می‌شود. مثل: علم نور است) ☐

۴۷

الف

فراش باد صبا، دایه ابر بهاری، بنات نبات، مهد زمین

۴۸ (الف) استعاره (شمع را کشتن، تشخیص و استعاره است)

(ب) تشبیه

(پ) مجاز، (نگین مجاز از انگشتر)

۴۹ الف) استعاره (ب) تشبیه (پ) مجاز

۵۰

الف

نثر مسجع

ب

فرش زمردین

پ

خداوند علت پیدایی همه حوادث و موجودات است (خداوند علت لعل جهان هستی است)

۵۱

الف

گسترده

ب

فشرده

۵۲

الف

گسترده

ب

فشرده

۵۳

الف گسترده

ب فشرده

۵۴ بیان

۵۵

الف سه مورد، (جوشن برگ، ناوک صنوبر، ناوک غان)

ب زیر چیزی بودن

پ دو مورد، (تشبیه روز به شمع و شب به چراغ)، چراغی به صبح

۵۶ الف) گلاب سرشک (ب) یک روز خنده کردم و عمری گریستم

۵۷ گزینۀ «ج»: تشبیه در هر دو گسترده است.

۵۸

الف فشرده (بلیغ - اضافی): خانه دل

ب گسترده: هر مصراع یک تشبیه گسترده است.

۵۹ الف) زلف یار من: مشبّه / گویی: ادات / روز من و روزگار من: مشبّه به / کوتاهی و سیاهی: وجه شبه
(ب) تیر آهی: تشبیه بلیغ اضافی (فشرده ترکیبی) / آه: مشبّه / تیر: مشبّه به / ادات تشبیه و وجه شبه محذوف است.

۶۰ الف) تشبیه بلیغ آن است که وجه شبه و ادات تشبیه از آن حذف شود. در ابیات مذکور، بیت اول تشبیه بلیغ ندارد، چون وجه شبه «شجاعت» در بیت ذکر شده است. در بیت دوم، «قطره تویی، بحر تویی، لطف تویی، قند تویی، زهر تویی» تشبیه بلیغ است، در بیت سوم، «سیلاب غم» تشبیه بلیغ است، چون ادات تشبیه و وجه شبه آن حذف شده است.
(ب) پایه‌های تشبیه عبارتند از: مشبّه، مشبّه به، وجه شبه و ادات تشبیه.

در بیت اول شاعر ممدوح خود (حضرت علی «ع» را به شیر تشبیه کرده و وجه شباهت، «شجاعت» است. پس مشبّه و مشبّه به و وجه شبه به کار رفته و ادات تشبیه حذف شده است. در بیت دوم، وجه شبه و ادات تشبیه حذف شده و فقط مشبّه و مشبّه به آمده است. در بیت سوم، «سیلاب» مشبّه به و «غم» مشبّه است و وجه شبه و ادات تشبیه حذف شده است.

مشاوره کنکور نوتروفیل

بیستوفیل علوم و فنون فصل ۲
یازدهم

سال یازدهم
انسانی

فهرست

درس چهارم : سبک شناسی قرن های ۷ و ۸ و ۹ (سبک عراقی)

- ۱..... ویژگی های شعر سبک عراقی
- ۲..... مقایسه ویژگی های فکری شعر سبک خراسانی و عراقی
- ۳..... ویژگی های نثر سبک عراقی

درس پنجم : پایه های آوایی همسان (۱)

- ۴..... تشخیص وزن واژگان
- ۴..... تشخیص وزن ابیات (مفاعیلن، فاعلاتن)

درس ششم : مجاز

- ۵..... مجاز

درس چهارم : سبک شناسی قرن های

۷ و ۸ و ۹ (سبک عراقی)

۱ ✧ با توجه به ابیات زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«آتش است آب دیدهٔ مظلوم
تو چو شمعی از او هراسان باش
چون روان گشت، خشک و تر سوزد
کاؤل، آتش ز شمع سر سوزد»

الف ✧ یک مورد از ویژگی‌های فکری بیت اول را بنویسید.

۲ ✧ اساساً مهم‌ترین ویژگی زبانی سبک عراقی است که گاه در یک شعر کوتاه نیز در کنار هم دیده می‌شود.

۳ ✧ هر یک از موارد زیر مربوط به کدام قلمرو از ویژگی‌های شعر یا نثر سبک عراقی است؟
الف) تثبیت جایگاه «تخلص» در انتهای قالب غزل
ب) ظاهرسازی و تصنع در کتاب‌های مصنوعی و متکلف

۴ ✧ در بیت

رفت آن مسکین و سالی در سفر
در فراق دوست سوزید از شرر
کدام واژه بیانگر یکی از ویژگی‌های قلمرو فکری شعر سبک عراقی است؟

۵ ✧ با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

ز دو دیده خون فشام ز غمت شب جدایی
در گلستان چشمم ز چه رو همیشه باز است
چه کنم که هست اینها گل باغ آشنایی
سر برگ گل ندارم، ز چه رو روم به گلشن
به امید آنکه شاید تو به چشم من در آیی
که شنیده‌ام ز گل‌ها همه بوی بی‌وفایی

الف ✧ با توجه به درونمایه و قافیه، قالب شعر چیست؟

ب ✧ در بیت سوم، ترکیب «بوی بی‌وفایی شنیدن»، آرایهٔ «حس آمیزی» را پدید آورده است یا «حسن تعلیل»؟

پ ✧ مفهوم «انتظار و شکیبایی در عشق»، در کدام بیت آمده است؟

ت ✧ از ویژگی‌های زبانی، «کم شدن لغات اصیل و جایگزینی لغات عربی» دیده می‌شود یا «به کار بردن در به جای اندر»؟

۶ ✧ با توجه به بیت

«اگر چو مرغ بنالم، تو همچو سرو ببالی
و گر چو ابر بگریم، تو همچو غنچه بخندی»
کدام ویژگی ادبی شعر سبک عراقی برجسته‌تر است؟

۷ ✧ کدام یک از موارد زیر از ویژگی‌های زبانی سبک عراقی محسوب می‌شود؟

الف) در شعر این دوره کاربرد غزل بیشتر شد و جایگاه تخلص در انتهای آن تثبیت گردید.
ب) شعر این دوره از دربار خارج شد؛ قصیده از رونق افتاد و غزل عارفانه و عاشقانه رواج یافت.
ج) به کارگیری حرف نشانهٔ «مر» در کنار مفعول در جمله کم شده است.

۸ ✧ با توجه به غزل زیر به سؤالات پاسخ دهید.

مرا تو غایت مقصودی از جهان ای دوست
چنان به دام تو الفت گرفت مرغ دلم
هزار جان عزیزت فدای جان ای دوست
که یاد می‌نکند عهدِ آشپان ای دوست
به راستان که بمیرم بر آستان ای دوست
اگر مراد تو قتل است، وارهان ای دوست
به دوستی که غلط می‌برد گمان ای دوست
که گفت سعدی از آسیب عشق بگریزد

الف ✧ غزل بالا در چه سبکی سروده شده است؟

ب یک ویژگی ادبی در بیت آخر بیابید.

پ یک ویژگی فکری بیابید و بنویسید.

۹ هریک از ویژگی‌های نوشته‌شده مربوط به کدام حوزهٔ زبانی، ادبی و فکری است؟

(الف) در دورهٔ عراقی قصیده از رونق افتاد و غزل عارفانه و عاشقانه رواج یافت.

(ب) در سبک عراقی به کارگیری حرف نشانهٔ «مر» در کنار مفعول جمله کم شد.

(ج) در شعر عراقی مقام معشوق اندک‌اندک متعالی می‌گردد تا آنجا که با معبود یکی می‌شود.

۱۰ مهم‌ترین ویژگی زبانی شعر سبک عراقی کدام است؟

۱۱ در بیت «مرا مهر سیه‌چشمان ز سر بیرون نخواهد شد / قضای آسمان است این و دیگرگون نخواهد شد»: (الف) کدام ویژگی فکری سبک عراقی در بیت دیده می‌شود؟

(ب) کدام واژه در مصراع اول مجاز دارد؟

نقد و تحلیل نظم و نثر (۴ نمره)

۱۲ با توجه به ابیات زیر به سؤالات پاسخ دهید.

- ۱) من ندانستم از اوّل که تو بی مهر و وفايي عهد نابستن از آن به که ببندي و نپايي
- ۲) آن نه خال است و زنخدان و سر زلف پريشان که دل اهل نظر برد که سري است خدائي
- ۳) عشق و درويشي و انگشت‌نمائي و ملامت همه سهل است، تحمّل نکنم بار جدائي
- ۴) گفته بودم چو بيائي، غم دل با تو بگويم چه بگويم؟ که غم از دل برود چون تو بيائي
- ۵) شمع را بايد از اين خانه به در بردن و کشتن تا به همسايه نگويد که تو در خانه مائي
- ۶) سعدی آن نيست که هرگز ز کمندت بگريزد که بدانست که در بند تو خوش تر ز رهايي

(الف) قالب شعر فوق بیشتر در کدام سبک رایج شد؟

(ب) کاربرد کدام ویژگی ادبی در انتهای اشعار این سبک تثبیت شد؟

(ج) یک ویژگی زبانی در بیت پنجم بیان کنید.

(د) یک تشبیه بلیغ اضافی در شعر بیابید.

مقایسهٔ ویژگی‌های فکری شعر سبک خراسانی و عراقی

۱۳ کدام یک از ویژگی‌های سبک خراسانی نیست؟

(الف) شادی‌گرایی (ب) آسمانی بودن معشوق (ج) وصال (د) ستایش خرد

۱۴ باور به اختیار در کدام یک از ابیات دیده می‌شود؟

- (الف) سعدی چو گرفتار شدی تن به قضا ده دریا در و مرجان بود و هول و مخافت
- (ب) عاشق چه کند گر نکشد بار ملامت با هیچ دلاور سپر تیر قضا نیست
- (ج) آنچه سعی است من اندر طلبت بنمایم این قدر هست که تغییر قضا نتوان کرد
- (د) چرخ برهم زخم از غیر مرادم گردد من نه آنم که زبونی کشم از چرخ فلک

۱۵ در هریک از موارد زیر، واژهٔ درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف ستایش خرد از ویژگی‌های فکری سبک (خراسانی - عراقی) است.

ب مهم‌ترین ویژگی (زبانی - فکری) سبک عراقی درهم آمیختگی مختصات نو و کهن است.

۱۶ با توجه به ابیات زیر به پرسش‌های داده‌شده پاسخ دهید.

- ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی چه کنم که هست اینها گل باغ آشنایی
- در گلستان چشمم ز چه رو همیشه باز است به امید آن که شاید تو به چشم من در آبی

الف با توجه به فضای حاکم بر ابیات، شعر مربوط به سبک خراسانی است یا عراقی؟ یک دلیل بیاورید.

ویژگی‌های نثر سبک عراقی

۱۷ در هریک از موارد زیر، واژه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) امیر علیشیر نوایی کتاب (با برنامه - محاکمة اللغتين) را به ترکی نوشت.

۱۸ در هریک از موارد زیر، واژه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) نویسنده کتاب محاکمة اللغتين (ظهیرالدین بابر - امیرعلی شیر نوایی) است.

۱۹ در نوشته «شب را به بوستان یکی از دوستان اتفاق مبت افتاد؛ موضعی خوش و خرم و درختان درهم؛ گفתי خرده مینا بر خاکش ریخته و عقد ثریا از تاکش درآویخته» «سعدی»

الف) «خرده مینا، استعاره از چیست؟»

ب) از بین گروه کلمه‌های (بوستان و دوستان) و (ریخته و درآویخته)، کدام یک باعث ایجاد آرایه «سجع» شده است؟

پ) منظور از «عقد ثریا» چیست؟ این ترکیب، اضافه تشبیهی است یا استعاری؟

ت) نویسنده از شاعران کدام قرن سبک عراقی است؟

۲۰ در کدام یک از گزینه‌های زیر، ویژگی زبانی «آوردن تتابع اضافات در مقام تعارف» دیده می‌شود؟
الف) ناظم‌ان منظم سخن‌پیرایی و سلسله‌بندان سلسله معنی‌آرایی‌اند.

ب) در آن هنگام در اردوی معلّا و ممالک محروسه، شاعران سخنور بی‌شمار بودند.

۲۱ هر یک از موارد زیر مربوط به کدام قلمرو از ویژگی‌های شعر یا نثر سبک عراقی است؟

الف) رواج اندیشه‌هایی چون بی‌اعتباری دنیا و اعتقاد به قضا و قدر

ب) درهم آمیختن مختصات نو و کهن

پ) روی آوردن به سجع‌های متوالی و بی‌روح در کتاب‌های مصنوع و متکلف

۲۲ ملاحسین واعظ کاشفی کتاب کلیله و دمنه را به انشای دوره خود بازگرداند و آن را نامید.

۲۳ در متن زیر دو جمله نادرست است، شماره آنها را در پاسخنامه بنویسید.

«در سبک عراقی، تاریخ‌نویسی به اسلوب ساده رواج یافت (۱). در مقدمه بابرنامه، که قدیمی‌ترین تاریخ نوشته‌شده درباره تیمور است (۲)، این ساده‌نویسی به‌خوبی قابل مشاهده است. تاریخ‌نویسی از اوایل دوره مغول، به‌سبب علاقه شدید آنان به ثبت وقایع مربوط به پدران و اجدادشان شروع شد.

و در دوره تیموری قدری هم ادامه یافت (۳). البته باید توجه داشت که این سادگی نثر همه جا یکسان نیست و نثر ساده این دوره را می‌توان فصیح و بلیغ دانست (۴).»

۲۴ متن زیر را بخوانید و به سؤالات پاسخ دهید.

«فرّاش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین بپرورد. درختان را به خلعت نوروزی، قبای سبز ورق در بر گرفته و اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع، کلاه شکوفه بر سر نهاده»

الف) چه آرایه‌ای در حوزه علم بیان، بیشتر در متن به کار رفته است؟

ب) یک ویژگی زبانی در متن بیابید.

۲۵ نام پدیدآورندگان آثار زیر را بنویسید:

الف) محاکمة اللغتين (ب) ظفرنامه (پ) انوار سهیلی (ت) بابرنامه

۲۶ با توجه به متن زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«بدان که شریعت، گفت انبیاست و طریقت، کرد انبیاست. سالک باید که اول از علم شریعت آنچه مالا بد است، بیاموزد و یاد گیرد و آنگاه از عمل طریقت، آنچه مالا بد است به جای آورد تا از انوار حقیقت به قدر سعی و کوشش وی روی نماید.»

(الف) نوع نثر متن (ساده / فنی) است.

(ب) یک ویژگی زبانی برای متن فوق ذکر کنید.

(ج) یک ویژگی فکری برای متن فوق ذکر کنید.

درس پنجم : پایه های آوایی همسان

(۱)

تشخیص وزن واژگان

۲۷ کدام یک از واژه‌های زیر، با واژگان دیگر هم وزن نیست؟

(د) نینم

(ج) همسانی

(ب) مداوم

(الف) سعادت

۲۸ برای هریک از موارد زیر، وزن واژه مناسب بنویسید:

الف) ستاره:	
ب) آسمانی:	

۲۹ برای هریک از موارد زیر، وزن واژه مناسب بنویسید:

الف) می‌نوشتم:	
ب) دریادلان:	

۳۰ برای هریک از موارد زیر، وزن واژه مناسب بنویسید:

الف) کاروان‌ها	
ب) جواهر	

۳۱ رکن معادل هر یک از نشانه‌های هجایی زیر را بنویسید.

الف) $(-U -)$

ب) $(-UU)$

۳۲ برای نشانه‌های هجایی زیر، واژه‌ای مناسب با ذوق خود بنویسید.

(ب) $U -$:

(الف) $U - -$:

تشخیص وزن ابیات (مفاعیلن، فاعلاتن)

۳۳ نوع پایه‌های آوایی (همسان - همسان دولختی) ابیات زیر را مشخص کنید.

الف

بدان شمع خلوتگه پارسایی

درودی چو نور دل پارسایان

۳۴ با توجه به بیت

منزل آن مه عاشق کش عیار کجاست

ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست؟

جدول زیر را کامل کنید.

پایه‌های آوایی مصراع دوم				
نشانه‌های هجایی				
وزن				

۳۵ وزن عروضی بیت «ما به غم خو کرده‌ایم ای دوست ما را غم فرست / تحفه‌ای کز غم فرستی نزد ما هر دم فرست» با کدام بیت متفاوت است؟

الف) تا نگریدی بی‌خبر از جسم و جان / کی خبر یابی ز جانان یک زمان

ب) سینه مالامال درد است ای دریغا مرهمی / دل ز تنهایی به جان آمد خدا را مرهمی

۳۶ در کدام بیت هجای پایانی از رکن آخر کاسته شده است (مخذوف است) علامت هجایی «رکن پایانی» را بنویسید.

الف) ز یزدان دان، نه از ارکان، که کوتاه‌دیدگی باشد که خطی کز خرد خیزد، تو آن را از بنان بینی

ب) یار شدم، یار شدم، با غم تو یار شدم تا که رسیدم بر تو، از همه بیزار شدم

ج) گر تمنای تو از خاطر ناشاد رَوَد داغ عشق تو گلی نیست که از یاد رَوَد

۳۷ ابتدا پایه‌های آوایی بیت زیر را مشخص کنید، سپس وزن و نشانه‌های هجایی هر خانه را بنویسید:

«درین درگاه بی‌چونی، همه لطف است و موزونی چه صحرایی، چه خضرائی، چه درگاهی، نمی‌دانم»

موسیقی شعر (۶ نمره)

۳۸ هریک از مصراع‌های زیر از تکرار کدام پایه آوایی همسان ساخته شده است؟

الف) ای یوسف خوش‌نام ما، خوش می‌روی بر بام ما:

ب) روزگار است این که گه عزّت دهد گه خوار دارد:

۳۹ با توجه به بیت زیر:

«سینه مالامال درد است ای دریغا مرهمی دل ز تنهایی به جان آمد خدا را همدمی»

الف) جدول را کامل کنید.

پایه‌های آوایی مصراع اول	سی نِ ما لا	ما لِ در دَس		مَر هَ می
پایه‌های آوایی مصراع دوم			مَد خُ دا را	هَم دَ می

ب) وزن بیت را بنویسید.

ج) نشانه‌های هجایی رکن آخر را بنویسید.

۴۰ کدام یک از هجاهای زیر، هجای پایانی پایه آوایی محسوب نمی‌شود؟

«دوستان عیب کنندم که چرا دل به تو دادم باید اوّل به تو گفتن که چنین خوب چرایی»

الف) عیب (ب) دل (ج) وّل (د) تّن

مجاز

۴۱ در مصراع «چرا چون لاله خونین دل نباشم / که با ما نرگس او سر گران کرد» کدام واژه در معنای مجازی به کار رفته است؟ معنای مجازی آن را بنویسید.

۴۲ واژه «پیمانه» در کدام گزینه معنای حقیقی و در کدام گزینه معنای مجازی دارد؟

الف) یکی پیمانه پر کرد و به من داد که از آب وی آتش در من افتاد

ب) گفתי ز سر عهد ازل یک سخن بگو آن گه بگویمت که دو پیمانه در کشم

۴۳ معنای مجازی واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید.

الف فریشتگان سنگ به وی می‌زدند که خاکی و آبی را چه رسد که حدیث کند؟

ب

درخت تو گر بار دانش بگیرد به زیر آوری چرخ نیلوفری را

۴۴ در کدام گزینه مجاز به علاقه شباهت وجود دارد؟

- الف) با کاروان حله برفتم ز سیستان
ب) خروشی برآمد ز دشت و ز شهر
- با حله ای تنیده ز دل بافته ز جان
غم آمد جهان را از آن کار بهر

۴۵ در مصراع «من آن نگین سلیمان به هیچ نستانم / که گاهگاه بر او دست اهرمن باشد» کدام واژه در معنای مجازی به کار رفته است؟ معنای مجازی آن را بنویسید.

۴۶ واژه «دشت» در کدام گزینه معنای حقیقی و در کدام گزینه معنای مجازی دارد؟

- الف) خروشی برآمد ز دشت و ز شهر
ب) چو از دشت نزدیک شهر آمدند
- غم آمد جهان را از آن کار بهر
کز آن شهر جوینده بهر آمدند
- ۴۷ واژه «نرگس» در کدام گزینه معنای حقیقی و در کدام گزینه معنای مجازی دارد؟
- الف) شربت قند و گلاب از لب یارم فرمود
ب) پر از غلغل و رعد شد کوهسار
- نرگس او که طبیب دل بیمار من است
پر از نرگس و لاله شد جویبار

۴۸ معنای مجازی واژه های مشخص شده را بنویسید.

الف

برو ای گدای مسکین در خانه علی زن
که نگین پادشاهی دهد از کرم گدا را

ب

سپید شد چو درخت شکوفه دار سرم
وز این درخت همین میوه غم است برم

۴۹ در بیت

مزن به سینه من خنجر جفا که مباد
ز آتش دل من خنجر تو آب شود

الف

کدام واژه آرایه مجاز را پدید آورده است؟ منظور شاعر از این واژه چیست؟

ب

در کدام واژه، مجاز به «علاقه شباهت» وجود دارد؟ این کاربرد، باعث پیدایی کدام آرایه ادبی می شود؟

۵۰ در هر یک از بیت های زیر، واژه ای بیابید که آرایه مجاز داشته باشد.

- الف) به یاد روی شیرین بیت می گفت
ب) دیدی که خون ناحق پروانه شمع را
- چو آتش تیشه می زد، کوه می سفت
چندان امان نداد که شب را سحر کند
- همی هر کسی کرد ساز نبرد.
بر آشفته ایران و برخاست گرد

۵۱ در سروده «فردا که آن شهر خاموش / در حلقه شهربندان دشمن / از خواب دوشینه برخاست / دیدند / زان مرغ فریاد و آتش / خاکستری سرد برخاست»:

الف) کدام واژه مجاز از مردم است؟
ب) چه قرینه ای ما را به معنی مجازی می رساند؟

۵۲ در هر یک از بیت های زیر، واژه ای بیابید که آرایه مجاز داشته باشد.

- الف) فرشتگان سنگ به سنگ وی می زدند که خاکی و آبی را چه رسد که حدیث کند؟
ب) عقده ای هرگز نکردم باز از کار کسی
- در چمن بیکار چون دست چنار افتاده ام
در چمن بیکار چون دست چنار افتاده ام

۵۳ معنی مجازی هر یک از واژه های مشخص شده را بنویسید.

الف) سپید شد چو درخت شکوفه دار سرم
ب) سینه خواهم شرحه شرحه از فراق

۵۴ در ابیات زیر دو مجاز با رابطه شباهت بیابید.

- ما ز آغاز و ز انجام جهان بی خبریم
با کاروان حله برفتم ز سیستان
- اول و آخر این کهنه کتاب افتاده است
با حله تنیده ز دل بافته ز جان

۵۵ در عبارت زیر قرینه مجاز را مشخص کنید.

جهان خوردم و کارها راندم.

۵۶ واژه مشخص شده در بیت زیر حقیقت است یا مجاز؟ در صورت مجاز بودن قرینه، علاقه و معنی مجازی آن را بنویسید.
اگر به زلف دراز تو، دست ما نرسد
گناه بخت پریشان و دست کوتاه ماست
«حافظ»

۵۷ معنای حقیقی و مجازی را در واژه مشخص شده بررسی کنید.
از من غم زده دل می طلبد غمزه دوست
دوستان دلبَر ما نرگس گویا دارد
وفایی

۵۸ در این بیت واژه «سر» به دو صورت حقیقت و مجاز به کار رفته است آن را مشخص کنید.
«طاقت سر بریدنم باشد
وز حبیبم سر بریدن نیست»

۵۹ واژه مشخص شده در بیت زیر حقیقت است یا مجاز؟ در صورت مجاز بودن قرینه، علاقه و معنی مجازی آن را بنویسید.
چو آشامیدم این پیمانه را پاک
درافتادم ز مستی بر سر خاک
«گلشن راز»

۶۰ در بیت زیر سه واژه در معنای مجازی (غیر حقیقی) به کار رفته است، آنها را مشخص کنید.
«خروشی بر آمد ز دشت و ز شهر
غم آمد جهان را از آن کار بهر»

پاسخنامه تشریحی

۱

الف

در بیت نوعی انتقاد، فریادخواهی و شکایت وجود دارد. این شکایت متأثر از شرایط ناهنجار اجتماعی زمان شاعر است. یا هر توضیح مناسب دیگر

۲

آمیختگی مختصات نو و کهن

۳

الف ادبی شعر

۴

فراق

۵

الف

غزل

ب

حس آمیزی

پ

دوم

ت

به کار بردن «در» به جای «اندر»

۶

توجه به علوم ادبی از جمله بیان

۷

گزینۀ «ج»

۸

الف

عراقی

ب

کاربرد تخلص در بیت آخر / تکرار

پ

جان فشانی برای معشوق / گرایش به عرفان و تصوف / فداکاری عاشق / جاودانگی عشق

۹

الف ادبی (صفحه ۳۷ کتاب درسی) ب) زبانی (صفحه ۳۶ کتاب درسی) ج) فکری (صفحه ۳۷ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف ادبی (ب) زبانی (ج) فکری

(هر مورد ۲۵ نمره)

۱۰

مهم‌ترین ویژگی زبانی سبک عراقی درهم آمیختگی مختصات نو و کهن است که گاهی در یک شعر کوتاه نیز در کنار هم دیده می‌شود.

(صفحه ۳۶ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

درهم آمیختگی مختصات نو و کهن (۲۵ نمره)

۱۱

الف) مصراع دوم بیت به مفهوم «باور به قضا و قدر» اشاره دارد.

ب) واژه «سر» در مصراع اول به معنی اندیشه است، پس مجاز است.

(صفحه ۳۸ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) باور به قضا و قدر (۲۵ نمره) ب) واژه «سر» (۲۵ نمره)

۱۲

الف) قالب شعر غزل است که در سبک عراقی رواج زیادی پیدا کرد.

ب) آوردن تخلص (سعدی) در بیت آخر غزل از ویژگی‌های ادبی سبک عراقی است.

ج) آوردن «کشتن» در معنی «خاموش کردن» ویژگی زبانی بارز بیت پنجم است.

د) «بار جدایی» تشبیه بلیغ اضافی یا اضافه تشبیهی است. «جدایی» به «بار» تشبیه شده است.

(صفحه ۵۵ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) عراقی (۲۵ نمره)

ب) آوردن تخلص (۲۵ نمره)

ج) آوردن «کشتن» در معنی «خاموش کردن» (یا هر ویژگی زبانی درست دیگر) (۲۵ نمره)

د) بار جدایی (۲۵ نمره)

۱۳ گزینۀ «ب»: آسمانی بودن معشوق

۱۴

(د) چرخ برهم زخم از غیر مرادم گردد
من نه آنم که زیونی کشم از چرخ فلک

۱۵

الف

خراسانی

ب

زبانی

۱۶

الف

«عراقی»: غم‌گرایی - فراق - رواج روحیۀ عرفانی - آسمانی بودن معشوق یا هر توضیح مناسب دیگر

۱۷

الف

محاکمة اللغتين

۱۸

الف

امیرعلی شیرنواپی

۱۹

الف

سبزه‌ها و گل‌ها یا شبنم صبحگاهی

ب

ریخته و درآویخته

پ

خوشۀ انگور، اضافه تشبیهی

ت

هفتم

۲۰ گزینۀ «الف»: ناظران مناظم سخن‌پیرایی و سلسله‌بندان سلسله معنی‌آرایی‌اند.

۲۱

الف) فکری

ب) زبانی

پ) ادبی

۲۲

انوار سهیلی

۲۳

شماره‌های ۲ و ۴

۲۴

الف

تشبیه / اضافه تشبیهی

ب

استفاده از لغات عربی / درآمیختن مختصات نو و کهن / حذف فعل به قرینه (یک مورد کافیت)

۲۵

الف) امیرعلی شیرنواپی

ب) نظام‌الدین شامی

پ) ملّا حسین واعظ کاشفی

ت) ظهیرالدین بابر

۲۶

الف) نوع نثر متن ساده است.

ب) کاربرد زیاد لغات عربی - آوردن «مالابد» به جای «ضروری» - کاربرد جملات کوتاه - کاربرد کلمات مترادف (سعی و کوشش - پیامزد و یاد بگیرد)

ج) شرح اصطلاحات عرفانی (شریعت، طریقت و حقیقت) - الگو قرار دادن انبیا - مقدم داشتن شریعت بر طریقت - ذکر مراحل رسیدن به حقیقت

(صفحة ۴۱ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) ساده (۲۵/۰ نمره)

ب) کاربرد زیاد لغات عربی - آوردن «مالابد» به جای «ضروری» - کاربرد جملات کوتاه - کاربرد کلمات مترادف (۲۵/۰ نمره) (ذکر یک مورد کافی است.)

ج) شرح اصطلاحات عرفانی - الگو قرار دادن انبیا - مقدم داشتن شریعت بر طریقت - ذکر مراحل رسیدن به حقیقت (۲۵/۰ نمره) (ذکر یک مورد کافی است.)

۲۷ گزینۀ «ج»: همسانی

۲۸

الف) فاعولن

۲۹

ب) فاعلاتن

الف) می نوشتم:	فاعلاتن
ب) دریادلان:	مستفعِلن

(ب) فعولن

۳۰ الف فاعلاتن

۳۱

الف مستفعِلن

ب فعِلن

(ب) می توانم، برنشانم

۳۲ الف گرامی، سماور

(صفحه ۴۳ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

(ب) می توانم (۲۵، نمره)

الف گرامی (۲۵، نمره)

(هر واژه دیگری در این وزن ها درست است.)

۳۳

الف همسان

۳۴

پایه های آوایی مصراع دوم	من ز ل آن	م ه عاشق	ک ش عی با	ر ک جاست
نشانه های هجایی	- v v -	- - v v	- - v v	- v v
وزن	فاع لاتن	فع لاتن	فع لاتن	فعِلن

۳۵ گزینه الف،

ما	ب	عَم	خو	کَر	د	ای	می	دوست	ما	را	عَم	ف	رست
-	U	-	-	-	U	-	-	U-	-	-	-	U	-
سید	ن	ما	لا	ما	ل	دَر	دَس	تِ د	رِب	غا	مَر	ة	می
-	U	-	-	-	U	-	-	U-	-	-	-	U	-

وزن صورت سؤال و بیت «ب»: فاعلاتن فاعلاتن فاعِلن
 وزن بیت «الف»: فاعلاتن فاعلاتن فاعِلن (یک رکن از ابیات دیگر کمتر دارد.)

۳۶ گزینه ج،

- UU

۳۷

پایه های آوایی	دَرین دَر گا	ه بی چو نی	ة م لُ قَس	تُ مو زو نی
چَ صَح را بی	چَ خَص را بی	چَ دَر گا هی	نِ می دا تَم	
مفاعیلن	مفاعیلن	مفاعیلن	مفاعیلن	
نشانه های هجایی	- - - U	- - - U	- - - U	- - - U

۳۸ الف)

ای	یو	سُ	ف	خُش	نا	م	ما	خُش	می	رَ	وی	بَر	با	م	ما
-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن	مستفعِلن

(ب)

رو	ز	گا	رَس	تین	ک	گه	عز	زَت	د	هَد	گه	خا	ر	دا	رَد
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-
فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن

(صفحه ۴۳ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

(ب) فاعلاتن (۲۵، نمره)

الف مستفعِلن (۲۵، نمره)

پایه‌های آوایی	سی نِ ما لا	ما لِ در دَس	تِی دَ ری غا	مَر هَ می
پایه‌های آوایی	دِل زِ تن ها	یِی بِ جا نا	مَدُخُ دا را	هَم دَ می
وزن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعِلن
نشانه‌های هجایی	- U -	- U -	- U -	- U -

(صفحه ۴۸ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

(الف)

پایه‌های آوایی	دِل زِ تن ها	یِی بِ جا نا	تِی دَ ری غا	
پایه‌های آوایی				

(هر خانه ۲۵، ۲۵، ۲۵، ۲۵، ۲۵)

(ب) فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعِلن (۲۵، ۲۵، ۲۵، ۲۵)

(ج) - U - (۲۵، ۲۵، ۲۵، ۲۵، ۲۵)

۴۰

دو س تان عی	ب کُ تَن دم	کِ چِ را دِل	ب تُّ دا دم
با یِ دَو ول	بِ تُّ گف تن	کِ چِ نین خو	ب چِ را یی

(صفحه ۵۵ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

گزینۀ «الف»، (۲۵، ۲۵، ۲۵، ۲۵، ۲۵)

۴۱ - نرگس - مجاز از چشم

۴۲ - الف حقیقی

۴۳

الف

تمامی موجودات

ب

فلک، آسمان

۴۴ - گزینۀ «الف»، با کاروان حله برفتم ز سیستان / با حله‌ای تنیده ز دل بافته ز جان

۴۵ - نگین، مجاز از انگشتر

۴۶ - الف مجازی (ب) حقیقی

۴۷ - الف مجازی (ب) حقیقی

۴۸

الف

انگشتر

ب

موی سر

۴۹

الف

سینه - قلب

ب

خنجر (استعاره از جفا) - استعارۀ آشکار یا استعارۀ مصرّحه

۵۰ - الف بیت (ب) خون (پ) ایران

۵۱ - الف شهر (ب) از خواب برخاست

۵۲ - الف خاکی و آبی (ب) چمن

۵۳ - الف مو (ب) انسانی عاشق و عارف و جدامانده از یار

۵۴ - کهنه کتاب

خَله

۵۵ - خوردم (قرینۀ جهان)

۵۶ - کلمات مشخص شده مجاز هستند.

دست مجاز از انگشتان است. / قرینه: بقیۀ جمله

۵۷ ✧ معنای حقیقی نرگس، گلی با گلبرگ‌های سفید و معنای مجازی آن «چشم» است.

۵۸ ✧ در مصراع نخست حقیقت است، در مصراع دوم مجاز از «قصد و اندیشه» است.

۵۹ ✧ پیمانه: مجاز از شراب / قرینه: آشامیدم

خاک: مجاز از زمین / قرینه: بقیهٔ مصراع

۶۰ ✧ واژه‌های «دشت، شهر و جهان» در معنای مجازی به کار رفته‌اند و منظور از این واژگان «مردم حاضر در آنجا» است.

(صفحهٔ ۵۲ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

دشت، شهر، جهان (هر مورد ۰٫۲۵ نمره)

مشاوره کنکور نوتروفیل

بیستوفیل علوم و فنون فصل ۳

یازدهم

سال یازدهم

انسانی

فهرست

درس هفتم : تاریخ ادبیات فارسی در قرن های ۱۰ و ۱۱

۱..... تاریخ ادبیات در قرن دهم

۱..... تاریخ ادبیات در قرن یازدهم

۲..... ترکیبی

درس هشتم : پایه های آوایی همسان (۲)

۳..... تشخیص وزن ابیات (فعولن، مستفعّلن، مفتعلن، فعلاتن)

درس نهم : استعاره

۴..... استعاره مصرحه

۵..... استعاره مکنیه

۶..... ترکیبی

درس هفتم : تاریخ ادبیات فارسی در

قرن های ۱۰ و ۱۱

تاریخ ادبیات در قرن دهم

۱ محتشم کاشانی از شاعران معروف قرن دهم در سرودن چه نوع شعری معروف است؟

الف) عاشقانه (ب) مذهبی (ج) عارفانه (د) تعلیمی

۲ در هریک از موارد زیر، واژه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف

در تغییر سبک عراقی به هندی (آشنایی با تفکرات و معارف هندوان - بها دادن به شعر ستایشی) دخیل بود.

ب

برخی از تکبیت‌های غزل (صائب - بیدل) شاهکاری از ذوق است و بسیاری به صورت ضرب‌المثل رواج یافته است.

۳

کدام گزینه از ویژگی‌های اصلی شعر وحشی بافقی است؟

الف) استعاره‌های رنگین (ب) مضمون‌های بدیع (ج) واقع‌گرایی (د) تخیل

۴ هر یک از توضیحات ستون «الف» را به مورد متناسب آن در ستون «ب» وصل کنید. (در ستون «ب» یک مورد اضافی است.)

الف	ب
الف) در سرودن اشعار مذهبی زبانزد است.	۱) بابافغانی شیرازی
ب) او را خداوندگار مضامین تازه شعری دانسته‌اند.	۲) محتشم کاشانی
	۳) صائب تبریزی

۵ شعر زیر، بخشی از سروده کدام شاعر است؟ او این شعر خود را در چه قالبی سروده است؟

باز این چه شورش است که در خلق عالم است باز این چه نوحه و چه عزا و چه ماتم است

باز این چه رستخیز عظیم است که از زمین بی نفخ صور خاسته تا عرش اعظم است؟

۶ در متن زیر، کدام جمله درست نیست؟

«شاعران قرن دهم تشخیص داده بودند که ۱- سبک عراقی از واقعیت دور شده و ۲- کاملاً جنبه ذهنی و تخیلی یافته است و با ادامه پابندی به سنن ادبی نابود می‌شود. پس ۳- باید به سوی خردگرایی و حماسه‌سرایی بازگشت شاعران برای این کار ۴- نیازمند پرداختن به مسائل اجتماعی، اقتصادی و سیاسی بودند.»

۷ درستی یا نادرستی هریک از موارد زیر را مشخص کنید.

الف) شاهان صفوی در ترویج و نفوذ زبان ترکی در ایران نقش بسزایی داشتند.

ب) هم‌زمان با رشد ادبیات در هند، شیراز که پایتخت و محل اجتماع شعرا و فضلا بود، از دیدگاه ادبی توسعه یافت.

ج) شاهان گورکانی هند همگی به فارسی سخن می‌گفتند و زبان فارسی تا زمان استعمار انگلیس در هند، زبان رسمی بود.

تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی (۴ نمره)

۸ جاهای خالی را با کلمات مناسب داخل کمانک پر کنید. (یک مورد اضافی است.)

(محتشم کاشانی - بابافغانی شیرازی - وحشی بافقی)

الف) در سرودن شعر مذهبی معروف و زبانزد بود.

ب) واقع‌گرایی شاخصه اصلی اشعار است.

تاریخ ادبیات در قرن یازدهم

۹ او را به سبب سرودن غزل‌های خیال‌انگیز و به کار بردن مضمون‌های بدیع و گاه دور از ذهن می‌شناسیم.

الف) بیدل دهلوی (ب) صائب تبریزی (ج) وحشی بافقی (د) کلیم کاشانی

۱۰ درست یا نادرست بودن هریک از عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

الف) با روی کار آمدن حکومت صفوی، شعرهای ستایشی و درباری گسترش یافت.

۱۱ با توجه به ابیات زیر از «کلیم کاشانی» به پرسش‌های داده‌شده پاسخ دهید.

«گر تمنای تو از خاطر ناشاد رود / داغ عشق تو گلی نیست که از یاد رود»
 «نرود حسرت آن چاه زنخدان از دل / تشنه را آب محال است که از یاد رود»
 «توان از سر او برد هوای شیرین / لشگر خسرو اگر بر سر فرهاد رود»
 «کاش چون شمع همه سر شود اعضای «کلیم» / تا سراسر به ره عشق تو بر باد رود»

الف با توجه به به کار بردن مضمون‌های ابداعی «کلیم کاشانی» چه لقبی به او داده‌اند؟

۱۲ بیت زیر را بخوانید و به سوالات پاسخ دهید.

«ما ز آغاز و ز انجام جهان بی‌خبریم / اول و آخر این کهنه کتاب افتاده است»

الف شاعر بیت که به ابداع معانی و خیال‌های رنگین مشهور است، چه نام دارد؟

ب یک استعاره در بیت مشخص کنید و معنای آن را بنویسید.

پ نام آرایه مشترک بین «آغاز و انجام» و «اول و آخر» چیست؟

۱۳ درست یا نادرست بودن عبارات زیر را مشخص کنید.

الف حکومت صفویه به شعر ستایشی و درباری و عاشقانه‌های زمینی توجه ویژه داشتند.

۱۴ کدام یک از گزاره‌های زیر، درباره وضعیت ادبی قرن یازدهم درست است؟

الف) شاعران سروده‌های خود را بیشتر با مضامین پند و اندرز، توصیف و بیان امور طبیعی می‌سرودند.

ب) مهاجرت شاعران به هند باعث شد در مراکز تجمعی، شاعران به مشاعره، مناظره و نقد آثار یکدیگر بپردازند.

۱۵ ویژگی‌های شعر بیدل دهلوی را بنویسید.

۱۶ درستی و نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید.

الف شعر بیدل به سبب سرودن غزل‌های خیال‌انگیز و کاربرد مضمون‌های بدیع مشهور شده است و بیشتر اشعار او به صورت ضرب‌المثل رواج یافته است.

۱۷ القاب نوشته‌شده در ستون «الف» را به شخصیت‌های مورد نظر در ستون «ب» متصل کنید. (در ستون «ب» یک مورد اضافی است.)

«الف»	«ب»
الف) خَلّاق المعانی ثانی	۱) بیدل دهلوی
ب) خداوندگار مضامین تازه شعری	۲) صائب تبریزی
	۳) کلیم کاشانی

ترکیبی

۱۸ جاهای خالی را با کلمات مناسب داخل کمانک پر کنید (یک مورد اضافی است).

(بابافغانی شیرازی، مکتب وقوع، صائب تبریزی، بیدل دهلوی)

۱ - از شعرای تأثیرگذار قرن دهم است که شعرش از نظر، ظرافت و دقت معانی مشهور است.

۲ - جریانی که در نتیجه چاره‌اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از گرفتاری تقلید بود نام دارد.

۳ - خداوندگار مضامین تازه شعری لقب است.

درس هشتم : پایه های آوایی همسان

تشخیص وزن ابیات (فعلولن، مستفعلن، مفتعلن، فعلاتن) (۲)

۱۹ با خوانش درست بیت زیر، خانه های خالی جدول را کامل کنید.

باز آی و بر چشمم نشین، ای دل ستانِ نازنین کآشوب و فریاد از زمین، بر آسمانم می رود

با ز ا ی بر	چش مَم نِ شین	ای دل سِ تا	
	یا دَر زَ مین		

۲۰ بیت زیر را متناسب با پایه های آوایی تفکیک کنید، سپس وزن واژه و نشانه های هجایی آن را بنویسید.

«گر جانِ عاشق دم زند، آتش در این عالم زند وین عالم بی اصل را، چون ذره ها بر هم زند»

۲۱ بیت زیر را متناسب با پایه های آوایی تفکیک کنید، سپس وزن واژه و نشانه های هجایی آن را بنویسید.

«خدایا به خواری مَران از دَرَم که صورت نبندد دری دیگرم»

۲۲ کدام یک از گزینه ها با مصراع «هین سخن تازه بگو تا دو جهان تازه شود» هم وزن است؟

الف) ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست

ب) یار شدم یار شدم با غم تو یار شدم

ج) سوزد مرا سازد مرا در آتش اندازد مرا

د) ای به ازل بوده و نابود ما

۲۳ بیت زیر را متناسب با پایه های آوایی تفکیک کنید، سپس وزن واژه و نشانه های هجایی آن را بنویسید.

تو حکیمی تو عظیمی تو کریمی تو رحیمی تو نماینده فضلی تو سزاوار ثنایی

۲۴ هر یک از بیت های زیر از تکرار کدام «وزن واژه» (رکن) تشکیل شده است؟

الف) تو این عهدی که با من بسته بودی مگر بهر شکستن بسته بودی

ب) دگر باره خیاط باد صبا بر اندام گل دوخت زَرین قبا

پ) ای خوش منادی های تو در باغ شادی های تو بر جای نان شادی خورد جانی که شد مهمان تو

۲۵ با توجه به خوانش درست بیت «من نمی دانستم از اول که تو بی مهر و وفايي / عهد نابستن از آن به که ببندی و نپایی» همزه چند بار حذف می شود؟

۲۶ با توجه به بیت

«زیر نشینِ علَمَت کابنات ما به تو قائم چو تو قائم به ذات»

جدول زیر را کامل کنید.

پایه های آوایی مصراع اول			
نشانه های هجایی			
وزن			

۲۷ هریک از بیت های زیر از تکرار کدام «وزن واژه» (رکن) تشکیل شده است؟

الف) بیا تا صدا از دل سنگ خیزد بخوانیم نم تو را دوست دارم

ب) نظر آوردم و بردم که وجودی به تو ماند همه اسمند و تو جسمی، همه جسمند و تو روحی

پ) ای رستخیز ناگهان وی رحمت بی منتها ای آتشی افروخته در بیشه اندیشه ها

۲۸ با توجه به بیت «گفت به مجنون صنمی در دمشق / کای شده مستغرق دریای عشق» به سؤالات پاسخ دهید.

الف وزن این بیت همسان است. (درست - نادرست)

ب خط عروضی رکن دوم را بنویسید.

- ۲۹ پس از تعیین پایه‌های آوایی بیت زیر، وزن و نشانه‌های هجایی آن را بنویسید.
نرسد نالهٔ سعدی به کسی در همه عالم که نه تصدیق کند کز سر دردی است فغانش
- ۳۰ با خوانش درست بیت، مرز پایه‌های آوایی آن را مشخص کنید. نشانه‌های هجایی و وزن آن را بنویسید.
نی نی منم سر خوان تو سر خیل مهمانان تو جامی دو بر مهمان کنم تا شرم مهمان بشکنم
- ۳۱ با تفکیک پایه‌های آوایی بیت زیر، نشانه‌های هجایی و وزن را در خانه‌های آن جایگزین سازید.
دزدیده چشمک می‌زدی همراز خوبان می‌شدی دستک‌زنان می‌آمدی کو یک نشان ز آن‌ها کنون؟
- ۳۲ بیت زیر را متناسب با پایه‌های آوایی آن تفکیک کنید، سپس وزن و نشانه‌های هجایی هریک را در خانه‌ها قرار دهید:
گفت که شیخی و سری، پیشرو و راهبری شیخ نی‌ام، پیش نی‌ام، امر تو را بنده شدم
- ۳۳ بیت زیر را متناسب با پایه‌های آوایی آن تفکیک کنید، سپس وزن و نشانه‌های هجایی هریک را در خانه‌ها قرار دهید:
گفت که بی‌بال و پری، من پر و بالت ندهم در هوس بال و پرش، بی‌پر و پرکنده شدم
- ۳۴ بیت زیر را متناسب با پایه‌های آوایی آن تفکیک کنید، سپس وزن و نشانه‌های هجایی هریک را در خانه‌ها قرار دهید:
شکر کند چرخ فلک، از ملک و ملک و ملک کز کرم و بخشش او روشن و بخشنده شدم
- موسیقی شعر (۶ نمره)

۳۵ هریک از مصراع‌های زیر، از تکرار کدام وزن‌واژه ساخته شده است؟
الف) ای ساربان آهسته ران کآرام جانم می‌رود
ب) بنام به بزم محبت که آن‌جا

۳۶ برای هریک از موارد زیر، وزن‌واژه مناسب بنویسید.
الف) بیا تا گل
ب) تندی مکن

استعاره مصرحه

- ۳۷ در بیت زیر، «ثالهٔ صبحدم» استعاره از چیست؟ و آن را به یک تشبیه کامل تبدیل کنید.
صبحگاهی سر خونا ب جگر بگشایید
ثاله صبحدم از نرگس تر بگشایید
- ۳۸ در کدام گزینه مجاز با علاقه شباهت به کار رفته است؟
الف) چو دانست کز مرگ نتوان گریخت بسی آب خونین ز نرگس بریخت
ب) به یاد روی شیرین بیت می‌گفت چو آتش تیشه می‌زد کوه می‌سفت
- ۳۹ استعاره‌های متن: «شب را به بوستان با یکی از دوستان اتفاق میبت افتاد، موضعی خوش و خرم و درختان درهم؛ گفتمی که خردۀ مینا بر خاکش ریخته و عقد ثریا از تارکش آویخته» در کدام گزینه آمده است؟
الف) خردۀ مینا - عقد ثریا ب) عقد ثریا - تاک ج) خردۀ مینا - میبت د) میبت - تاک
- ۴۰ در ابیات زیر، نوع استعاره‌ها را از نظر اشکار (مصرحه) یا پنهان (مکنیه) مشخص کنید.

الف

مرا برف بارید بر پر زاغ نشاید چو بلبل تماشای باغ

ب

کس چو حافظ نگشاد از رخ اندیشه نقاب تا سر زلف سخن را به قلم شانه زدند

۴۱- معنای استعاری واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف

آینه‌ات دانی چرا غماز نیست؟ چون که زنگار از رخسار ممتاز نیست

ب

از من غمزده دل می‌طلبید، غمزۀ دوست دوستان دلبر ما نرگس گویا دارد

۴۲- در بیت زیر کدام کلمه استعاره است؟ معنای آن چیست؟

تا تو را جای شد ای سرو روان در دل من هیچ کس می‌نپسندم که به جای تو بود

۴۳- در کدام یک از بیت‌های زیر، منادا یک استعارۀ آشکار است؟

الف) ای سرو پای بسته به آزادگی مناز آزاده من که از همه عالم بریده‌ام

ب) تا تو را جای شد ای سرو روان در دل من هیچ کس می‌نپسندم که به جای تو بود

۴۴- در بیت

«بشکن دل بی‌نواي ما را ای عشق» این ساز شکسته‌اش خوش آهنگ‌تر است:

الف

در استعارۀ مشخص شده، مشبّه به حذف شده چیست؟

ب

در مصراع دوم، «ساز» استعاره از چیست؟ آن را به یک تشبیه فشرده اضافی تبدیل کنید.

۴۵- بیت زیر استعارۀ مصرّحه دارد یا استعارۀ مکنّیه؟ توضیح دهید.

«سرو چمان من چرا میل چمن نمی‌کند همدم گل نمی‌شود یاد سمن نمی‌کند»

۴۶- استعاره‌های موجود در عبارات زیر را بیابید و توضیح دهید.

۱) بر کشته‌های ما جز باران رحمت خود مبار.

۲) در چراغ دو چشم او زد تیغ نامدش کشتن چراغ دریغ

۴۷- با توجه به واژه مشخص شده در بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«چو تنها ماند ماه سرو بالا فشاند از نرگسان لؤلؤی لالا»

۱- معنای غیر حقیقی که شاعر از واژه «ماه» اراده کرده چیست؟

۲- چه تناسبی میان معنی حقیقی و غیر حقیقی آن وجود دارد؟

۳- کدام نشانه خواننده را از توجه به معنای حقیقی باز می‌دارد؟

۴- چنین استفاده‌ای از زبان را چه می‌نامند؟ الف) حسن تعلیل ب) کنایه ج) تشبیه د) مجاز

۵- این آرایه چه ارتباطی با استعاره دارد؟

۴۸- در هریک از ابیات زیر، یک مجاز با رابطه شباهت پیدا کنید.

الف) آتش است این بانگ نای و نیست باد / هر که این آتش ندارد، نیست باد

ب) با کاروان حله برفتم ز سیستان / با حله تنیده ز دل بافته ز جان

استعارۀ مکنّیه

۴۹- کدام یک از استعاره‌های زیر، تشخیص است؟

الف) نفس باد صبا مشک‌فشان خواهد شد عالم پیر دگر باره جوان خواهد شد

ب) تو را ز کنگره عرش می‌زنند صفیر ندانمت که در این دامگه چه افتادست

۵۰- کدام یک از استعاره‌های زیر، تشخیص است؟

الف) سحر بلبل حکایت با صبا کرد که عشق روی گل با ما چه‌ها کرد

ب) هر کاو نکاشت مهر و ز خوبی گلی نچید در رهگذار باد نگهبان لاله بود

۵۱ کدام یک از استعاره‌های زیر، تشخیص است؟

- الف) آینه‌ات دانی چرا غماز نیست زانکه زنگار از رخسار ممتاز نیست
 ب) مهرش به جان می‌کاشتم تا بر دهد مهر و وفا دردش به دل می‌داشتم کآخر دواى من شود
 ۵۲ استعاره‌های بیت: «هر کاو نکاشت مهر و ز خوبی گلی نچید / در رهگذار باد نگهبان لاله بود» در کدام گزینه آمده است؟
 الف) مهر و باد (ب) مهر و لاله (ج) خوبی و لاله (د) مهر و خوبی

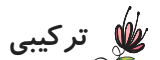
۵۳ تشبیه بیت زیر را بیابید و از آن یک استعاره بسازید و در جمله‌ای به کار ببرید.
 دگر باره خیاط باد صبا بر اندام گل دوخت رنگین قبا

۵۴ در بیت
 باغ سلام می‌کند، سرو قیام می‌کند
 سبزه پیاده می‌رود، غنچه سوار می‌رسد
 چند استعاره پنهان یا مکنیه دیده می‌شود؟

۵۵ در سروده «تو قامت بلند تمنّایی ای درخت / همواره خفته است در آغوش آسمان / بالایی ای درخت»، چند استعاره پنهان یا مکنیه دیده می‌شود؟

۵۶ در ابیات زیر:
 «هزار نقش بر آرد زمانه و نبود
 قضا چون ز آسمان فروهشت پر
 به چشم عقل در این رهگذار پر آشوب
 آب در جوی عدل گشت گلاب
 یکی چنان که در آیینۀ تصوّر ماست
 همه عاقلان کور گردند و کر
 نگر که کار جهان بی ثبات و بی محل است
 نوش در کام ظلم شد افیون»

- ۱) استعاره‌های مکنیه را بیابید.
 ۲) مشبّه و لوازم مشبّه‌به را مشخص سازید.
 ۳) در کدام بیت تشخیص وجود دارد؟

۵۷ در ابیات زیر، نوع استعاره‌ها را از نظر آشکار (مصرحه) و پنهان (مکنیه) مشخص کنید.

الف

مرا برف بارید بر پرّ زاغ
 نشاید چو بلبل تماشای باغ

ب

شب ایستاده است / خیره نگاه او / بر چارچوب پنجره من

۵۸ با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

- ۱- نفس باد صبا مشک‌فشان خواهد شد
 ۲- آینه‌ات دانی چرا غماز نیست؟
 عالم پیر دگر باره جوان خواهد شد
 زانکه زنگار از رخسار ممتاز نیست

الف

در بیت یک، کدام یک از ترکیب‌های «نفس باد»، «باد صبا» و یا «عالم پیر»، یک اضافه استعاری است؟

ب

در مصراع اول بیت دوم، یک واژه بیابید که استعاره آشکار (مصرحه) دارد؛ معنی استعاری آن را بنویسید.

۵۹ در بیت «بتی دارم که گرد گل ز سنبل سایه‌بان دارد / بهار عارضش خطی به خون ارغوان دارد»، دومین استعاره را بیابید و به تشبیه تبدیل کنید.

۶۰ در مصراع دوم بیت «جان به لب داریم و همچون صبح خندانیم ما / دست و تیغ عشق را زخم نمایانیم ما»

- الف) یک اضافه تشبیهی
 ب) یک اضافه استعاری بیابید.

۶۱ در بیت «سینه خواهم شرحه شرحه از فراق / تا بگویم شرح درد اشتیاق»، مجاز را بیابید و آن را به اضافه استعاری تبدیل کنید.

۶۲ آشکارترین آرایه عبارت «تو قامت تمنّایی ای درخت / همواره خفته در آغوش آسمان / بالایی ای درخت» را از داخل پرانتز انتخاب کنید.
(استعاره مکنیه - استعاره مصرحه - تشبیه)

۶۳ در مصراع اول بیت زیر یک تشخیص و در مصراع دوم یک تشبیه مشخص کنید.
«داغ است دل لاله و نیلی است بر سرو کز باغ جهان لاله‌عذاران همه رفتند»

۶۴ منادا در هر بیت زیر باعث آفرینش چه آرایه‌ای شده است؟
الف) تا تو را جای شد ای سرو روان در دل من هیچ کس می نپسندم که به جای تو بود
ب) بشکن دل بی‌نوای ما را ای عشق این ساز شکسته‌اش خوش‌آهنگ‌تر است

۶۵ انواع استعاره (مصرحه، مکنیه) را در ابیات زیر مشخص کنید.
الف) مرا برف باریده بر پرّ زاغ نشاید چو بلبل تماشای باغ
ب) شبی گیسو فروهشته به دامن پلاسین معجر و قیرینه گرز
ج) امشب ای ماه به درد دل من تسکینی آخر ای ماه تو هم‌درد من مسکینی
د) آسمان مکثی کرد.

پاسخنامه تشریحی

۱ گزینۀ «ب»: مذهبی

۲

الف

آشنایی با تفکرات و معارف هندوان

ب

صائب

۳ گزینۀ «ج»: واقع گرایی

(ب) ۳ صائب تبریزی

۴ (الف) ۲ محتشم کاشانی

۵ محتشم کاشانی، ترکیب‌بند

۶ باید به سوی خردگرایی و حماسه‌سرایی بازگشت. (درست آن: حقیقت‌گویی و واقع‌گویی)

۷ (الف) درست؛ هر چند شاهان صفوی در ترویج و نفوذ زبان ترکی نقش بسزایی داشتند، اما کم و بیش به زبان فارسی نیز کتاب نوشته یا شعر گفته‌اند.

(ب) نادرست؛ هم‌زمان با رشد ادبیات در هند، اصفهان که پایتخت و محلّ اجتماع شعرا و فضلا بود، از دیدگاه ادبی توسعه یافت.

(ج) درست؛ شاهان گورکانی هند همگی به فارسی سخن می‌گفتند. زبان فارسی در هند همه‌گیر و رسمی شد و تا زمان حاکمیت استعمار انگلیس زبان رسمی هند بود.

(صفحه ۵۹ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

(الف) درست (ب) نادرست (ج) درست

(هر مورد ۲۵/۰ نمره)

۸ «محتشم کاشانی» در سرودن شعر مذهبی معروف و زبانزد بود. همچنین واقع‌گرایی شاخصه اصلی اشعار «وحشی بافقی» است.

(صفحه ۶۰ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

(الف) محتشم کاشانی (۲۵/۰ نمره) (ب) وحشی بافقی (۲۵/۰ نمره)

۹ گزینۀ «الف»: بیدل دهلوی

۱۰

الف

نادرست

۱۱

الف

خلاق‌المعانی ثانی

۱۲

الف

کلیم کاشانی

ب

کهنه کتاب، استعاره از جهان هستی

پ

تضاد

۱۳

الف

نادرست

۱۴ گزینۀ «الف»: شاعران سروده‌های خود را بیشتر با مضامین پند و اندرز، توصیف و بیان امور طبیعی می‌سرودند.

۱۵ مضمون‌های پیچیده، استعاره‌های رنگین و سرشار از ابهام، (تخیل‌های رمزآمیز شاعرانه نیز درست است)

۱۶

الف

نادرست؛ تک‌بیت‌های صائب به صورت ضرب‌المثل رواج یافته است.

۱۷ (الف) «کلیم کاشانی» با به‌کار بردن مضمون‌های ابداعی فراوان «خلاق‌المعانی ثانی» لقب گرفته است.

(ب) «صائب تبریزی» را خداوندگار مضامین تازه شعری دانسته‌اند.

(صفحه ۶۱ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

(ب) ۲ یا صائب تبریزی (۲۵/۰ نمره)

(الف) ۳ یا کلیم کاشانی (۲۵/۰ نمره)

۱۸ - بابافغانی شیرازی

۲ - مکتوب وقوع

۳ - صائب تبریزی

۱۹

ن نا ز نین			
کا شو بُ قَر	بَر آ سِ ما	نَم می رِ ود	

پایه‌های آوایی	گر جا نِ عا	شَق دَم زَر تَد	آ تَش دَرین	عا لَم زَر تَد
	وین عا لَم	بِی اَص ل را	چُن دَر ر ها	بَر هَم زَر تَد
وزن واژه	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن
نشانه‌های هجایی	- U - -	- U - -	- U - -	- U - -

۲۱

پایه‌های آوایی	خُ دا یا	بِ خا ری	مَ را نَر	دَرَم
	کِ صو رَت	نَ بَن دَد	دَری دی	گِ رَم
وزن واژه	فعولن	فعولن	فعولن	فعل
نشانه‌های هجایی	- - U	- - U	- - U	- U

۲۲ - گزینهٔ «ب»: یار شدم یار شدم با غم تو یار شدم

۲۳

پایه‌های آوایی	تُ خ کی می	تُ غ ظی می	تُ ک ری می	تُ رَ حی می
	تُ نَ ما یَن	دِ ی فَض لی	تُ سِ را وا	رِ تَ نا بی
وزن واژه	فعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فعلاتن
نشانه‌های هجایی	- - UU	- - UU	- - UU	- - UU

۲۴ - الف (مفاعیلن)

ب (فعولن)

پ (مستفعلن)

۲۵ - چهار بار

۲۶

پایه‌های آوایی مصراع اول	زی ر نِ شی	نِ ع لَ مت	کای نات
نشانه‌های هجایی	- UU -	- UU -	- U -
وزن	مفتعلن	مفتعلن	فاعِلن

پ (مستفعلن)

ب (فعلاتن)

۲۷ - الف (فعولن)

۲۸

الف درست

ب نو صَ ن می

۲۹

پایه‌های آوایی	نَ ر سَد نا	لِ ی سَع دی	بِ ک سی دَر	هَ م عا لَم
	کِ نَ تَص دی	قِ ک تَد کز	سَ ر دَر دی	سَ ت فَا تَش
نشانه‌های هجایی	- - UU	- - UU	- - UU	- - UU
وزن	فعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فعلاتن

۳۰

پایه‌های آوایی	نِی نِ مَ نَم	سَ ر خا ن تُ	سَ ر خِ ل مِه	ما نا ن تُ
	جا می دُ بر	مِه مان کُ نَم	تا شَ ر مِه	ما نِ بَش کُ نَم
نشانه‌های هجایی	- U - -	- U - -	- U - -	- U - -
وزن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن

۳۱

پایه‌های آوایی	دُز دی دِ چِش	مَک می زِ دی	هَم را زِ خو	بان می شُ دی
	دَس تَک زِ نان	می آ مِ دی	کُویک نِ شان	زَمان ها کُ نون
نشانه‌های هجایی	-U - -	-U - -	-U - -	-U - -
وزن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن

۳۲

پایه‌های آوایی	گُف ت کِ شِی	خِی یِ سِ ری	پِی شِ رُ	را ه بِ ری
	شِی خِ نِ یَم	پِی شِ نِ یَم	اَم رِ تِ راینِ دِ شِ دَم	
وزن	مفتعلن	مفتعلن	مفتعلن	مفتعلن
نشانه‌های هجایی	-UU -	-UU -	-UU -	-UU -

۳۳

پایه‌های آوایی	گُف ت کِ بی	با لُ پِ ری	مَن پِ رُ با	لَت نَ دَ هَم
	دَره وَ سِ	با لُ پِ رِش	بی پِ رُ پَر	گَن دِ شِ دَم
وزن	مفتعلن	مفتعلن	مفتعلن	مفتعلن
نشانه‌های هجایی	-UU -	-UU -	-UU -	-UU -

۳۴

پایه‌های آوایی	شُک ر کُ دَ	چَر خِ فِ لَک	اَز مَ لَ کُ	مُل کُ مَ لَک
	کَز کَ رَ مَ	بَخِ شِ شِ او	رو شِ نِ بَخ	شَن دِ شِ دَم
وزن	مفتعلن	مفتعلن	مفتعلن	مفتعلن
نشانه‌های هجایی	-UU -	-UU -	-UU -	-UU -

۳۵ (الف)

ای	سا	ر	بان	آ	هس	ت	ران	کا	را	م	جا	نم	می	ر	ود
-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن

(ب)

پ	نا	زَم	پ	بَز	م	مُ	حَب	بَت	ک	آن	جا
U	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-	-
فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن

(صفحه ۶۳ و ۶۵ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) مستفعلن (ب) فعولن

(هر مورد ۲۵/۰ نمره)

۳۶ الف) ب یا تا گُل ← مفاعیلن

ب) نُن دی م کُن ← مستفعلن

(صفحه ۶۵ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) مفاعیلن (ب) مستفعلن

(هر مورد ۲۵/۰ نمره)

۳۷ استعاره از اشک؛ تشبیه: اشک مانند ژاله صبحدم زیبا است یا هر مثال مناسب دیگر.

۳۸ گزینۀ «الف»: «چو دانست کز مرگ نتوان گریخت بسی آب خونین ز نرگس بریخت»

۳۹ گزینۀ «الف»: «خرده مینا - عقد نریا»

۴۰

الف) آشکار یا مصرحه

ب) پنهان یا مکنیه

۴۱

الف

استعاره از دل

ب

استعاره از چشم

۴۲- سرو روان استعاره از یار

۴۳- گزینۀ «ب»

۴۴-

الف

انسان

ب

دل، ساز دل

۴۵- استعاره مصرّحه دارد.

شاعر پس از ماندن کردن معشوق خود به سرو، مشبّه را حذف کرده و کلمۀ سرو را که مشبّه به است آورده و معنی دومی از آن اراده کرده است.

۴۶- (۱) بر کشته‌های ما جز باران رحمت خود مبار. استعارۀ مصرّحه از اعمال انسان

(اعمال انسان مانند کشته قابل برداشت است) که در این مثال فقط مشبّه به (کشته) در جمله وجود دارد.

(۲) نامدش کشتن چراغ دریغ: چراغ استعارۀ مصرّحه از چشم

(چشم مانند چراغ تابان است) که در مصراع دوم فقط «مشبّه به» (:چراغ) آمده است.

۴۷- ۱- محبوب و معشوق

۲- شباهت

۳- تمام نشانه‌هایی که دلالت بر انسان بودن دارد مثل «تنها ماندن»، «گریستن»

۴- گزینۀ «د»

۵- مجازی است که علاقه آن شباهت است، همان استعارۀ آشکار است.

۴۸- الف «آتش» در مصراع دوم، استعارۀ مصرّحه از عشق

ب «حلّه» در مصراع دوم، استعارۀ مصرّحه از شعر

نکته: استعارۀ مصرّحه درواقع مجازی است با علاقه شباهت

(صفحه ۷۱ و ۷۲ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف «آتش» در مصراع دوم (۲۵/۰ نمره)

ب «حلّه» در مصراع دوم (۲۵/۰ نمره)

۴۹-

الف) نفس باد صبا مشک فشان خواهد شد عالم پیر دگر باره جوان خواهد شد

۵۰- گزینۀ «الف»: سحر بلبل حکایت با صبا کرد / که عشق روی گل با ما چه‌ها کرد

۵۱- «الف»: آیین‌های دانی چرا غماز نیست / زانکه زنگار از رخسار ممتاز نیست

۵۲- گزینۀ «د»: مهر خوبی

۵۳- تشبیه: خیاط باد صبا

استعاره: ای باد صبا، برای گل قبا بدوز.

۵۴- چهار بار

۵۵- قامت تمنّا، ای درخت، آسمان خفته است، آغوش درخت، ای درخت: پنج استعارۀ پنهان

۵۶- ۱- بیت اول «زمانه» استعارۀ مکنیه است یعنی زمانه به نقّاش ماهر و چیره‌دستی تشبیه شده که هزار نقش می‌زند و نقش او در تصوّر ما هم نمی‌گنجد.

بیت دوم: «قضا» به پرندۀ تشبیه شده است که از آسمان پر می‌گشاید پس «قضا» استعارۀ کنایه است.

بیت سوم: «چشم عقل» استعارۀ مکنیه است یعنی شاعر برای عقل چشم تصوّر کرده و ابتدا عقل را به انسانی تشبیه کرده که دارای چشم است سپس انسان را که مشبّه به است حذف کرده است.

بیت چهارم: «کام ظلم» استعارۀ مکنیه است یعنی شاعر، ظلم را به موجودی که صاحب کام باشد و طعم خوب و بد را احساس می‌کند، تشبیه کرده سپس موجود یا حیوانی را که مشبّه به است از کلام حذف کرده است.

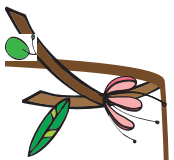
۲- در بیت اول «زمانه» مشبّه و «هزار نقش بر آرد» لوازم مشبّه به است.

در بیت دوم: «قضا» مشبّه و «از آسمان پر کشیدن» از لوازم مشبّه به است.

در بیت سوم: «عقل» مشبّه و «نگاه کردن به جهان با چشم» از لوازم مشبّه به است.

در بیت چهارم: «ظلم» مشبّه و «قائل شدن کام برای ظلم» از لوازم مشبّه به است.

۳- در بیت اول، سوم و چهارم مشبّه به آن انسان است بنابراین تشخیص خوانده می‌شود یعنی ما به «زمانه، عقل و ظلم» شخصیت انسانی داده‌ایم.

۵۷

الف

استعاره آشکار یا مصرحه

ب

استعاره پنهان یا مکنیه

۵۸

الف

نفس باد

ب

آئینه، استعاره از قلب

۵۹

صورت او مثل گل است (یا هر جمله مشابه دیگر)

۶۰

الف) تیغ عشق: تشبیهی

ب) دست عشق: استعاری

۶۱

سینه / سینه کوه / سینه آفتاب و... یا هر ترکیب مشابه دیگر

۶۲

استعاره مکنیه (تشخیص): شخصیت بخشی به درخت

۶۳

دل لاله / پر سرو / باغ جهان / لاله عذاران

۶۴

الف) استعاره مصرحه (سرو استعاره از معشوق)

ب) استعاره مکنیه (خطاب قرار دادن عشق)

۶۵

الف) «برف» و «پر زاغ» هر دو استعاره مصرحه هستند. برف استعاره از موی سفید؛ پر زاغ: استعاره از موی سیاه

ب) شب، گیسو پریشان کرده: تشخیص (استعاره مکنیه)

ج) «ماه» استعاره مکنیه از نوع تشخیص

د) «آسمان» استعاره مکنیه از نوع تشخیص

مشاوره کنکور نوتروفیل

بیستوفیل علوم و فنون فصل ۴
یازدهم

سال یازدهم
انسانی

فهرست

درس دهم : سبک شناسی قرن های ۱۰ و ۱۱ (سبک هندی)

۱..... شعر سبک هندی

۲..... نثر سبک هندی

درس یازدهم : پایه های آوایی همسان دو لختی

۴..... وزن های همسان دولختی

۷..... دو شیوه تقطیع هجایی

درس دوازدهم : کنایه

۷..... کنایه

درس دهم : سبک شناسی قرن های

۱۰ و ۱۱ (سبک هندی)

شعر سبک هندی

۱ در بیت زیر، ویژگی‌های سبکی کدام دوره دیده می‌شود؟ (عراقی - هندی)

هر که شد قانع به بوی خانه همسایه ساخت تا به دل بوی کبابی بود، چشم سیر بود

۲ درست یا نادرست بودن، هر یک از عبارات‌های زیر را مشخص کنید.

الف استفاده از ردیف‌های طولانی و خوش‌آهنگ در شعر سبک عراقی رایج است.

ب در دوره صفویه از نثر مصنوع در فرمان‌ها و منشآت و دیباچه کتاب‌ها استفاده می‌شد.

۳ استفاده از ردیف‌های طولانی و خوش‌آهنگ از ویژگی‌های ادبی شعر کدام سبک است؟

۴ با توجه به ویژگی‌های موجود، هر بیت زیر مربوط به کدام یک از سبک‌های «خراسانی، عراقی یا هندی» است؟

الف) هر کاو نکند فهمی زین کلک خیال‌انگیز نقشش به حرام ار خود، صورتگر چین باشد

ب) بر این رزمگه‌شان به جنگ آوریم خود ایدر زمانی درنگ آوریم

پ) بخیه کفشم اگر دندان‌نما شد عیب نیست خنده می‌آرد همی بر هرزه‌گردی‌های من

۵ با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

۱- ریشه نخل کهن‌سال از جوان افزون‌تر است بیشتر دل‌بستگی باشد به دنیا پیر را

۲- آدمی پیر چو شد حرص جوان می‌گردد خواب در وقت سحرگاه گران می‌گردد

الف کدام آرایه پرکاربرد سبک هندی در هر دو بیت دیده می‌شود؟

ب با مقایسه این دو بیت از نظر فکری، مفهوم مشترک آنها را بنویسید.

۶ به جز حملات پی‌درپی بیگانگان به ایران، چه عاملی باعث شد، ویژگی‌های سبکی زبان قدیم از آثار دوره سبک هندی حذف شود؟

۷ با توجه به شعر زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

گر تمّای تو از خاطر ناشاد رود داغ عشق تو گلی نیست که از یاد رود

نرود حسرت آن چاه زرخدان از دل تشنه را آب محال است که از یاد رود

کاش چون شمع، همه سر شود اعضای کلیم تا سراسر به ره عشق تو بر باد رود

الف با توجه به شکل قافیه، شعر در کدام قالب سروده شده است؟

ب در بیت دوم شاعر کدام آرایه پرکاربرد سبک هندی را به کار برده است؟

پ وجه شبه در تشبیه بیت سوم چیست؟

ت شاعر این سروده به چه لقبی نام‌بردار شده است؟

۸ هر یک از ابیات زیر مربوط به کدام سبک ادبی است؟

۱) ز منجنیق فلک سنگ فتنه می‌بارد من ابلهانه گریزم به آگینه حصار

۲) عشق و درویشی و انگشت‌نمایی و ملامت همه سهل است تحمّل نکنم بار ملامت

۹ با توجه به ویژگی‌های سبک هندی، درستی یا نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید.

الف شعر بیشتر در تک‌بیت خلاصه می‌شود.

ب استفاده از ردیف‌های کوتاه در شعر این دوره رایج است.

۱۰ با توجه به غزل زیر به سؤالات پاسخ دهید.

گر تمنای تو از خاطر ناشاد رود
داغ عشق تو گلی نیست که از یاد رود
نرود حسرت آن چاه زرخدان از دل
تشنه را آب محال است که از یاد رود
نتوان از سر او برد هوای شیرین
لشگر خسرو اگر بر سر فرهاد رود
کاش چون شمع همه سر شود اعضای کلیم
تا سراسر به ره عشق تو بر باد رود

الف در بیت دوم کدام یک از ویژگی‌های ادبی سبک هندی آشکار است؟

ب دو ویژگی فکری در غزل بیابید و بنویسید.

۱۱ با توجه به سروده زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

روزگاری شد ز چشم اعتبار افتادهم
چون نگاه آشنا از چشم یار افتادهم
دست رغبت کس نمی‌سازد به‌سوی من دراز
چون گل پژمرده بر روی مزار افتادهم
اختیارم نیست چون گرداب در سرگشتگی
نبض موجم در تپیدن بی‌قرار افتادهم
عقده‌ای هرگز نکردم باز از کار کسی
در چمن بیکار چون دست چنار افتادهم
همچو گوهر گر دلم از سنگ گردد دور نیست
دور از مژگان ابر نوبهار افتادهم

الف) دو مورد از ویژگی‌های «زبانی» ابیات را بنویسید.

ب) دو مورد از ویژگی‌های «ادبی» ابیات را بنویسید.

ج) دو مورد از ویژگی‌های «فکری» ابیات را بنویسید.

د) وزن غزل فوق چیست؟

نثر سبک هندی

۱۲ هریک از موارد ستون «الف» را به نثر متناسب آن در ستون «ب» وصل کنید.

«الف»	«ب»
الف) مجالس المومنین	(۱) نثر مصنوع
ب) محبوب القلوب	(۲) نثر ساده
ج) احسن التواریخ	(۳) نثر بینابین

۱۳ درست یا نادرست بودن، هریک از عبارت‌های زیر مشخص کنید.

الف از نثر بینابین در دوره صفویه در فرمان‌ها، منشآت و دیباچه کتاب‌ها استفاده می‌شد.

۱۴ هریک از آثار ستون «الف» را به توضیحات متناسب آن در ستون «ب» وصل کنید.

«الف»	«ب»
الف) جامع عباسی	(۱) نوشته اسکندر بیگ ترکمان در موضوع تاریخ است.
ب) شرفنامه بدلیسی	(۲) کتابی به نثر ساده، نوشته شیخ بهایی در موضوع فقه است.
ج) عالم آرای عباسی	(۳) کتابی که در عثمانی نوشته شده و نثر آن ساده ولی مقدمه آن مصنوع است.

۱۵ هر یک از موارد ستون «الف» را به نوع نثر متناسب آن در ستون «ب» وصل کنید.

«الف»	«ب»
الف) عالم آرای عباسی	(۱) نثر مصنوع
ب) حبیب السیر خواندمیر	(۲) نثر ساده
ج) عباس نامه وحید قزوینی	(۳) نثر بینابین

۱۶ اثر متناسب با هر گزاره را از داخل کمانک مقابل آن انتخاب کنید.

الف) از جمله آثاری که به نثر ساده در خارج از ایران، در دوره سبک هندی، نوشته شده است. (بدایع الوقایع / جامع عباسی)
ب) نثری نه چندان ساده و نه چندان دشوار دارد؛ به همین دلیل جزء نثر بینابین سبک هندی به شمار می آید. (احسن التواریخ / عیار دانش)

۱۷ آمیزش زبان فارسی با دیگر زبان‌ها در دوره سبک هندی، نگارش کتاب‌هایی با عنوان را در این دوره رواج داد.

۱۸ اثر متناسب با هر گزاره را از داخل کمانک مقابل آن انتخاب کنید.

الف) از جمله آثاری که به نثر ساده در داخل ایران، در دوره سبک هندی، نوشته شده است. (بدایع الوقایع / جامع عباسی)

ب) از جمله کتاب‌هایی که تماماً به نثر مصنوع در دوره سبک هندی نوشته شده است. (حبیب السیر / محبوب القلوب)

۱۹ در کدام گزینه آثار شاعران تماماً درست است؟

الف) تاریخ جهانگشا: عطاملک جوینی / لمعات: فخرالدین عراقی / جمشید و خورشید: سلمان ساوجی
ب) مرصادالعباد: نجم‌الدین رازی / مجالس المؤمنین: شیخ بهایی / تذکرة الاولیا: عطار نیشابوری

۲۰ در کدام گزینه هر دو اثر مصنوع‌اند؟

الف) عباس‌نامه - محبوب القلوب
ب) مجالس المؤمنین - عالم‌آرای عباسی
ج) تذکرة شاه پهماسب - جامع عباسی
د) شرفنامه بدلیسی - بدایع الوقایع

۲۱ با توجه به متن زیر از کتاب «عالم‌آرای عباسی» به سؤالات پاسخ دهید.

از طبقه علّیه شعرا که ناظران منظم سخن‌پیرایی و پیرایه‌بندان سلسله معنی‌آرایی‌اند، در آن هنگام در اردوی معلا و ممالک محروسه، شاعران سخنور و سخنوران بلاغت‌گستر بی‌شمار بودند. در اوایل حال حضرت خاقانی جنت‌مکانی توجه تمام به حال این طبقه بود.

الف) در عبارت مشخص‌شده چه ویژگی زبانی سبک هندی مشاهده می‌شود؟

ب) نام نویسنده کتاب را بنویسید؟

۲۲ کدام‌یک از ویژگی‌های زبانی نثر سبک هندی، در عبارت زیر یافت می‌شود؟

«در اوایل جوانی به اغوای کوتاه‌خردان دنیاپرست خود را از اکتساب علوم متداوله که طبیعت به آن راغب و آشنا شده، بازآورده، هوس علم سیاق نمودم.»

الف) جمع بستن واژه‌های غیرعربی با «ات»

ب) کاربرد وجه وصفی

ج) فراوانی لغات ترکی و مغولی

۲۳ در متن زیر دو جمله نادرست است؛ شماره آنها را در پاسخنامه بنویسید.

«نثر سبک هندی از دیدگاه ادبی ارزش والایی ندارد (۱)؛ زیرا به زبان عامیانه نزدیک است. (۲) اما انحطاط ادبی در این زمان از دوره تیموری کمتر شده است (۳) و استفاده از شعرهای ضعیف در متن کتاب‌های نثر از رواج افتاده است (۴).»

۲۴ با توجه به عبارت زیر، صحیح یا غلط بودن هر گزینه را مشخص کنید.

از طبقه علیه شعرا که ناظران منظم سخن‌پیرایی و پیرایه‌بندان سلسله معنی‌آرایی‌اند، در آن هنگام که در اردوی معلا و ممالک محروسه، شاعران سخنور و سخنوران بلاغت‌گستر بی‌شمار بودند در اوایل حال حضرت خاقانی جنت‌مکانی توجه تمام به حال این طبقه بود.

الف) مطابقت موصوف و صفت به سیاق عربی در عبارت دیده می‌شود.

ب) تتابع اضافات (پی در پی آمدن ترکیب اضافی) در متن دیده می‌شود.

پ) استفاده از جملات کوتاه با حذف فعل در متن دیده می‌شود.

ت) آرایه اشتقاق در عبارت دیده می‌شود.

درس یازدهم: پایه های آوایی همسان

دو لختی

وزن های همسان دولختی

۲۵ * وزن شعری که از تکرار یک پایه همسان حاصل نشده باشد؛ به آن وزن، وزن همسان دولختی و یا می گویند.

۲۶ * کدام یک از ابیات زیر دارای وزن همسان دولختی است؟ یک دلیل بیاورید.

الف) در سینه ام دوباره غمی جان گرفته است امشب دلم به یاد شهیدان گرفته است
ب) هر نفس آواز عشق، می رسد از چپ و راست ما به فلک می رویم، عزم تماشا که راست

۲۷ * وزن واژه بیت: «از نظرت کجا رود، ور برود تو مهری / رفت و رها نمی کنی، آمد و ره نمی دهی» کدام است؟
الف) مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن
ب) مفتعلن مفاعلن - مفتعلن مفاعلن
ج) فعلاً فاعلاتن فعلاً فاعلاتن
د) مستفعل مفعولن مستفعل مفعولن

۲۸ * کدام عبارت بر وزن «مستفعلن فعولن» است؟
الف) با او نظری دارد ب) دردا که راز پنهان ج) تا چهره برافروزد د) آن ماه پری رخ را

۲۹ * کدام یک از ابیات زیر دارای وزن همسان دولختی است؟ یک دلیل بیاورید.

الف) وجودم به تنگ آمد از جور تنگی شدم در سفر روزگاری درنگی
ب) اشک سحر زدايد، از لوح دل سیاهی خرم کند چمن را، باران صبحگاهی

۳۰ * وزن واژه بیت: «باغ سلام می کند، سرو قیام می کند / سبزه پیاده می رود، غنچه سوار می رسد» کدام است؟
الف) مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن
ب) مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن
ج) فعلاً فاعلاتن فعلاً فاعلاتن
د) مستفعل مفعولن مستفعل مفعولن

۳۱ * وزن کدام بیت «مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن» است؟
الف) حالی درون پرده بسی فتنه می رود تا آن زمان که پرده بر افتد چه ها کنند
ای دوست شکر خوشتر یا آن که شکر سازد؟ خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟

۳۲ * نوع پایه های آوایی (همسان - همسان دولختی) ابیات زیر را مشخص کنید.

الف

ای باد بامدادی، خوش می روی به شادی پیوند روح کردی، پیغام دوست دادی
۳۳ * با خوانش درست بیت زیر، خانه های خالی جدول را کامل کنید.
هان ای دل عبرت بین، از دیده عبر کن هان ایوان مداین را، آینه عبرت دان

ها نی د	ل عب رت بین		
ای وا ن		ی عب رت دان	

۳۴ * در اوزان دولختی یا دوری، هجای کوتاه یا کشیده، در پایان نیم مصراع، هجای به شمار می آید.

۳۵ کدام یک از ابیات زیر دارای وزن همسان دولختی است؟ یک دلیل بیاورید.

- الف) چو دل بر نهی بر سرای کهن
کند ناز و ز تو بیوشد سخن
- ب) هان ای دل عبرت بین، از دیده عبر کن هان
ایوان مداین را، آیینۀ عبرت دان

۳۶ وزن مصراع «سلسله موی دوست حلقه دام بلاست» در کدام گزینه آمده است؟

- الف) فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن
ب) مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن
ج) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن
د) مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعل

۳۷ با خوانش درست بیت زیر، خانه‌های خالی جدول را کامل کنید.

تا دل هرزه گرد من رفت به چین زلف او زان سفر دراز خود عزم وطن نمی‌کند

تا د ل هر	ز ف ت ب چی	
زان س ف ر	ن می گ ند	

۳۸ پایه‌های آوایی مقابل کدام گزینه درست است؟

- الف) بگفتا دل ز مهرش کی کنی پاک (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن)
ب) به کس مگوی که پایم به سنگ عشق بر آمد (مفاعیلن فعلاتن مفاعیلن فعلاتن)
پ) زنده به بوی توام بوی ز من وا مگیر (مفتعلن مفاعیلن مفتعلن مفاعیلن)

۳۹ با توجه به بیت

ای دوست شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟ خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟

جدول زیر را کامل کنید.

پایه‌های آوایی مصراع اول				
نشانه‌های هجایی				
وزن				

۴۰ پایه‌های آوایی مقابل کدام گزینه درست است؟

- الف) در هوایت بی‌قرارم روز و شب (فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن)
ب) از من غمزده دل می‌طلبد غمزه دوست (فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فععلن)
پ) هین سخن تازه بگو تا دو جهان تازه شود (مفتعلن مفاعیلن مفتعلن مفاعیلن)

۴۱ با توجه به بیت

«هنگام تنگدستی، در عیش کوش و مستی کاین کیمیای هستی، قارون کند گدا را»

جدول زیر را کامل کنید.

پایه‌های آوایی مصراع دوم				
نشانه‌های هجایی				
وزن				

۴۲ با توجه به بیت

«سلسله موی دوست حلقه دام بلاست / هر که در این حلقه نیست فارغ از این ماجراست»

خانه‌های خالی (الف - ب) را با ذوق خود (غیر از واژه‌های بیت) پر کنید؟

سِلِّ سِلِّ لِي	«الف»	حَلِّ قِي دَا	مِ بَ لَاسْت
هَرِّ كِ دَرِين	حَلِّ قِي نِي سَت	«ب»	مَاجَ رَاسْت

۴۳ در صورت تقطیع بیت زیر به پایه‌های آوایی ۴ تایی ۳ تایی، به موارد خواسته‌شده پاسخ دهید.
«یک عمر دور و تنها تنها به جرم اینکه او سرسپرده می‌خواست، من دل‌سپرده بودم»

الف دو رکن (وزن‌واژه) ابتدایی بیت را بنویسید.

ب وزن بیت همسان تک‌پایه‌ای است یا همسان دولختی؟

۴۴ در ابیات زیر وزن‌های همسان دولختی و همسان تک‌پایه‌ای را مشخص کنید.

(۱) ای صاحب کرامت، شکرانه سلامت روزی تفقدی کن درویش بینوا را

(۲) شکر کند چرخ فلک، از ملک و ملک و ملک کز کرم و بخشش او روشن و بخشنده شدم

۴۵ اگر بیت «بسیار گنه کردیم آن بود قضای تو / شاید که به ما بخشی از روی کرم آنها» را براساس ۳ تایی ۴ تایی برش بزنیم، موارد خواسته‌شده را بنویسید.

پایه‌های آوایی	الف)	ب)	
	ج)	د)	
نشانه‌های هجایی	ه)	و)	
وزن	ز)	ح)	

۴۶ پس از تقطیع هجایی و تعیین پایه‌های آوایی، موارد خواسته‌شده را بنویسید.
«تا دل هرزه‌گرد من رفت به چین زلف او زان سفر دراز خود عزم وطن نمی‌کند»

پایه‌های آوایی	الف)	ب)	
	ج)	د)	
نشانه‌های هجایی	ه)	و)	
وزن	ز)	ح)	

۴۷ نوع وزن هریک از مصراع‌های داده‌شده را مشخص کنید. (همسان تک‌لختی - همسان دولختی)

الف) ای باد بامدادی خوش می‌روی به شادی:

ب) غمش در نهان‌خانه دل نشیند:

۴۸ اگر بیت زیر را براساس نظم ۳ تایی ۴ تایی برش بزنیم، موارد خواسته شده را بنویسید.
«هان ای دل عبرت بین از دیده عبر کن هان ایوان مداین را آیینۀ عبرت دان»

پایه های آوایی	«ج»	«الف»	«ب»
وزن	«ه»	«د»	«و»
نشانه های هجایی		«ز»	«ح»

دو شیوه تقطیع هجایی

۴۹ کدام گزینه همسان دولختی است و می توان هجاهای آن را به دو شکل به پایه های آوایی دسته بندی کرد؟
(الف) سر برگ گل ندارم، ز چه رو روم به گلشن؟
(ب) گوش کشیده است از آن گوش به من نمی کند
(پ) دست از مس وجود چو مردان ره بشوی
(ت) بسیار گنه کردیم آن بود قضای تو

۵۰ کدام گزینه همسان دولختی است و می توان هجاهای آن را به دو شکل به پایه های آوایی دسته بندی کرد؟
(الف) لب و دندان سنایی همه توحید تو گوید
(ب) ای سرو پای بسته به آزادگی مناز
(پ) ده روزه مهر گردون افسانه است و افسون
(ت) تا دل هرزه گرد من رفت به چنین زلف او

۵۱ کدام بیت به دو صورت دسته بندی می شود؟ در صورت تقطیع به پایه های آوایی ۳ تایی ۴ تایی رکن اول و دوم را بنویسید.
(الف) غمناک نباید بود از طعن حسود ای دل شاید که چو وا بینی خیر تو در این باشد
(ب) الفبای درد از لبم می تراود نه شبنم که خون از شیم می تراود
(ج) چو دل بر نهی بر سرای کهن کند ناز وز تو پیوشد سخن

درس دوازدهم : کنایه

کنایه

۵۲ در متن زیر یک عبارت کنایی شناسایی کنید و مفهوم کنایی آن را بنویسید.
اکنون همچنین علمای زمان در علوم، موی می شکافند.

۵۳ هریک از مفاهیم کنایی ستون «الف» را به ترکیبات متناسب آن در ستون «ب» وصل کنید.

«الف»	«ب»
الف) دچار نگرانی شدن، هول شدن	۱) بازار شکستن
ب) اشتباه بزرگ کردن	۲) دست و پا گم کردن
ج) بی رونق کردن	۳) دسته گل به آب دادن

۵۴ با توجه به متن زیر به پرسش های داده شده پاسخ دهید.

«مجموعه ای می بایست از هر دو عالم روحانی و جسمانی که هم محبت و بندگی به کمال دارد و هم علم و معرفت به کمال دارد تا بار امانت مردانه و عاشقانه در سفت جان کشد. «نجم الدین رازی»

الف) ترکیب «در سفت جان کشیدن» کنایه از حمل کردن است. ☐ درست ☐ نادرست

۵۵ با توجه به بیت زیر، کدام ترکیب در معنای کنایی «کوچ کردن» به کار رفته است؟
زاغی از آنجا که فراغی گزید رخت خود از باغ به راغی کشید

۵۶ در بیت زیر، کنایه کدام است؟ معنای آن چیست؟
در هر طرف ز خیل حوادث کمین گهی است زان رو عنان گسسته دواند سوار عمر

۵۷ با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.
«ز منجیق فلک سنگ فتنه می‌بارد من ابلهانه گریزم به آبگینه حصار» (عرفی شیرازی)

الف مفهوم کنایی «گریختن به آبگینه حصار» چیست؟

۵۸ هریک از مفاهیم کنایی ستون «الف» را به ترکیبات متناسب آن در ستون «ب» وصل کنید.

الف	ب
الف) ناز و غرور داشتن	۱) در کسی کوییدن
ب) به کسی متوسل شدن	۲) بر سر زبان‌ها افتادن
ج) فاش شدن	۳) دامن‌کشان بر زمین راه رفتن

۵۹ در بیت زیر کدام عبارت در معنای کنایی «ناز و غرور داشتن» به کار رفته است؟
دامن‌کشان که می‌روی امروز بر زمین فردا غبار کالبدت بر هوا رود

۶۰ در بیت زیر کنایه را بیابید و معنای کنایی آن را ذکر کنید.

به تیغم گر گُشد، دستش نگیرم و گر تیرم زند منت پذیرم
۶۱ با توجه به ابیات زیر از صائب تبریزی، به پرسش‌های داده‌شده پاسخ دهید.

ای دفتر حسن تو را فهرست خط و خال‌ها تفصیل‌ها پنهان شده در پرده اجمال‌ها
پیشانی عفو تو را پرچین نسازد جرم ما آینه کی بر هم خورد از زشتی تمثال‌ها

الف «پرچین شدن پیشانی» کنایه از چیست؟

ب در بیت اول کدام واژه‌ها متضاد هستند؟

پ شعر معنی گراست یا صورت‌گرا؟

۶۲ در ابیات زیر عبارت کنایه را مشخص کنید و مفهوم کنایی آن را بنویسید.

الف) ای گل بوستان‌سرا، از پس پرده‌ها در آ بوی تو می‌کشد مرا، وقت سحر به بوستان
ب) از مکافات عمل غافل مشو گندم از گندم بروید جو ز جو
۶۳ مفهوم هر یک از کنایه‌های مشخص‌شده را بنویسید.

الف برو ای گدای مسکین در خانه علی زن

ب نقشی بر آب می‌زنم از گریه حالیا

پ ای پای به گل فرو شده، ای خسته تیر بلا، همه ما را خوانید.

۶۴ با توجه به بیت‌های زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

ای دفتر حسن تو را فهرست، خط و خال‌ها تفصیل‌ها پنهان شده در پرده اجمال‌ها
پیشانی عفو تو را پرچین نسازد جرم ما آینه بر هم خورد از زشتی تمثال‌ها
با عقل گشتم همسفر یک کوچه راه از بی کسی شد ریشه ریشه دامنم از خار استدلال‌ها «صائب»

الف در بیت نخست بین کدام واژه‌ها رابطه معنایی «تضاد» وجود دارد؟

ب شاعر برای بیان این موضوع که گناه ما از لطف و رحمت خداوند کم نمی‌کند، چه تمثیلی آورده است؟

پ محوریت فکری حاکم بر بیت سوم را با بیت زیر مقایسه کنید:

نه در ایوان قربش وهم را بار نه با چون و چرایش عقل را کار

یک کنایه در بیت دوم بیابید.

۶۵ در مصراع اول و چهارم کنایه‌ها را مشخص کنید و مفهوم آنها را بنویسید.

الف) از در در آمدی و من از خود به در شدم
ب) همت مردانه می‌خواهد گذشتن از جهان

گویی کزین جهان به جهان دگر شدم
یوسفی باید که بازار زلیخا بشکند

پاسخنامه تشریحی

۱ هندی

۲

الف نادرست

ب درست

۳ سبک هندی

۴ الف عراقی

۵

الف اسلوب معادله

ب

حرص و طمع در پیری بیشتر می‌شود.

۶ تغییر جغرافیایی حوزه‌های شعری در نقاط مختلف ایران و تأثیر پذیرفتن از زبان‌های نواحی گوناگون.

۷

الف غزل

ب

اسلوب معادله، تمثیل

پ بر باد رفتن

ت خلاق‌المعانی ثانی

۸ (۱) هندی

(۲) عراقی

۹

الف درست

ب

نادرست؛ استفاده از ردیف‌های دشوار و طولانی در شعر این دوره رایج است.

۱۰

الف تشبیه / اسلوب معادله / کنایه / تناسب

ب

معنی‌گرا بودن / مضمون‌سازی / باریک‌اندیشی / بیان عشق / جاودانگی عشق

۱۱ الف) دایرهٔ واژگان شعر گسترش یافته است؛ مانند: «نبض، عقده، چنار، که در شعر گذشته کمتر دیده می‌شود. / واژه‌های عربی آن بسیار کم است و زبان شعر ساده است. / از واژه‌های کوچه و بازاری استفاده شده است (روی مزار). / زبان واقع‌گرا است.

ب) کنایه‌های کوچه و بازار در شعر راه یافته است؛ مانند: «از چشم افتادن» / ردیف ساده است. / قالب شعر غزل است. / تعداد تشبیهات آن بسیار است. / قابلیت به‌شمار آوردن تک بیت به‌عنوان مفردات (بیت ۲)

ج) شعر معنی‌گراست نه صورت‌گرا. / شاعر دچار ناامیدی است. / رنگ عرفان ساختگی و مصنوعی در شعر دیده می‌شود. / مضمون‌سازی / کامل بودن معنای تک‌بیت‌ها

د) فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

(صفحهٔ ۸۶ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) دایرهٔ واژگان شعر گسترش یافته است و از واژه‌هایی استفاده شده که در شعر گذشته کمتر دیده می‌شود. / واژه‌های عربی آن بسیار کم است. / زبان شعر ساده است / از واژه‌های کوچه و بازاری استفاده شده است. / به‌کارگیری زبان واقع‌گرا (ذکر دو مورد، هر مورد ۲٫۵ نمره)

ب) کنایه‌های کوچه و بازار در شعر راه یافته است. / ردیف ساده است. / قالب شعر غزل است. / تعداد تشبیهات آن بسیار است. (ذکر دو مورد، هر مورد ۲٫۵ نمره)

ج) شعر معنی‌گراست نه صورت‌گرا. / شاعر دچار ناامیدی است. / رنگ عرفان ساختگی و مصنوعی در شعر دیده می‌شود. / مضمون‌سازی / کامل بودن معنای تک‌بیت‌ها (ذکر دو مورد، هر مورد ۲٫۵ نمره)

د) فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (۲٫۵ نمره)

ج) ۳: نثر بینابین

ب) ۱: نثر مصنوع

الف) ۲: نثر ساده

۱۳

الف

نادرست

۱۴ الف) ۲: کتابی به نثر ساده، نوشته شیخ بهایی در موضوع فقه است.

ب) ۳: کتابی که در عثمانی نوشته شده و نثر آن ساده ولی مقدمه آن مصنوع است.

ج) ۱: نوشته اسکندریبگ ترکمان در موضوع تاریخ است.

ج) ۱: نثر مصنوع

ب) ۳: نثر بینابین

الف) ۲: نثر ساده

ب) احسن التواریخ

۱۶ الف) بدایع الوقایع

۱۷ فرهنگ لغت

۱۸

الف

جامع عباسی

ب

محبوب القلوب

۱۹ گزینه الف

مجالس المؤمنین: قاضی نورالله شوشتری

۲۰ گزینه الف

۲۱

الف

تتابع اضافات

ب

اسکندریبگ ترکمان

۲۲ عبارات‌های «آشناشده، بازآورده، وجه وصفی هستند. نوشتن این عبارات با فعل این گونه است: آشنا شده [بود]، بازآورده [بودم].

(صفحه ۸۴ و ۸۵ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

گزینه ب، (۲۵، نمره)

۲۳ انحطاط ادبی در دوره هندی از دوره تیموری بیشتر شده است (۳). / کاربرد شعرهای ضعیف در متن کتاب‌های نثر - که غالباً سروده خود مؤلفان است - رواج داشته است (۴).

(صفحه ۸۵ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

جملات (۳) (۲۵، نمره) و (۴) (۲۵، نمره)

۲۴

الف

صحیح

ب

صحیح

پ

غلط

ت

صحیح

۲۵ دوری

۲۶

ما به فلک می‌رویم عزم تماشا که راست

ب) هر نفس آواز عشق می‌رسد از چپ و راست

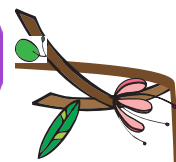
در نظم همسان دولختی، هر مصراع از دو پاره همگون تشکیل می‌شود / هر نیم‌مصراع در حکم یک مصرع است / هجای پایان نیم‌مصراع، مانند پایان مصرع بلند محسوب می‌شود / بین هر نیم‌مصراع مکث وجود دارد (یک مورد)

۲۷ گزینه ب: «مفتعلن مفاعِلن - مفتعلن مفاعِلن

۲۸ گزینه ب: «دردا که راز پنهان

۲۹ گزینه ب: «اشک سحر زدايد، از لوح دل سیاهی / خرم کند چمن را، باران صبحگاهی در نظم همسان دولختی، هر مصراع از دو پاره همگون تشکیل می‌شود - هر نیم‌مصراع در حکم یک مصرع است - هجای پایان نیم‌مصراع، مانند پایان مصرع بلند محسوب می‌شود - بین هر نیم‌مصراع مکث وجود دارد (یک مورد)

۳۰ گزینه ب: «مفتعلن مفاعِلن مفتعلن مفاعِلن

۳۱ گزینه «ب»: ای دوست شکر خوشتر یا آن که شکر سازد؟ / خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟

۳۲

الف

همسان دولختی

۳۳

از دی د	ع بر کن هان
آ بی ن	م دا ین را

۳۴ بلند

۳۵ «ب»: هان ای دل عبرت بین، از دیده عبر کن هان / ایوان مداین را، آینه عبرت دان در نظم همسان دولختی، هر مصراع از دو پاره همگون تشکیل می‌شود / هر نیم‌مصراع در حکم یک مصراع است / هجای پایان نیم‌مصراع، مانند پایان مصراع بلند محسوب می‌شود / بین هر نیم‌مصراع مکث وجود دارد (یک مورد)

۳۶ گزینه «ج»: مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

۳۷

ز گر د من	ن زل ف او
د را ز خد	عز م و طن

۳۸ گزینه «ب»

۳۹

پایه‌های آوایی مصراع اول	ای دو ست ش	کر به تر	یا آن ک ش	کر سازد
نشانه‌های هجایی	u u - -	- - -	u u - -	- - -
وزن	مستفعل	مفعولن	مستفعل	مفعولن

به شکل زیر هم درست است

پایه‌های آوایی مصراع اول	ای دو ست	ش کر به تر	یا آن ک	ش کر سازد
نشانه‌های هجایی	v - -	- - -v	v - -	- - -v
وزن	مفعول	مفاعیلن	مفعول	مفاعیلن

۴۰ گزینه «ب»: از من غمزده دل می‌طلبد غمزۀ دوست (فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن)

۴۱

پایه‌های آوایی مصراع دوم	کین کی م یا	ی هس تی	قارون ک ند	گ دا را
نشانه‌های هجایی	-U - -	- - U	-U - -	- - U
وزن	مستفعلن	فعلون	مستفعلن	فعلون

به شکل زیر نیز درست است:

پایه‌های آوایی مصراع دوم	کین کی م	یا ی هس تی	قارون ک	ند گ دا را
نشانه‌های هجایی	U - -	- - U-	U - -	- - U-
وزن	مفعول	فاعلاتن	مفعول	فاعلاتن

۴۲ الف عشق یار

ب) خارج آن (کلماتی بر وزن این کلمات)

۴۳

الف

مستفعلن - فعلون

ب

دولختی

۴۴ (۱) همسان دولختی (مستفعلن فعلون مستفعلن فعلون / مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن)

(۲) همسان تک‌پایه‌ای (مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن)

۴۵ الف بس یا ر (ب) گ نه کر دیم (ج) ب ما تیغ شی (د) ک رم آن ها

۴۶ (ه) U - - - (و) -U - - - (ز) مفعول (ح) مفاعیلن

پایه‌های آوایی	تا دل هر	ز گر د من	رف ت ب چی	ن زل ف او
نشانه‌های هجایی	-UU-	-U-U	-UU-	-U-U
وزن	مفتعلن	مفاعیلن	مفتعلن	مفاعیلن

(صفحه ۹۲ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) تا دِل هَر (ب) زِ گِرِ دَمَن (ج) دِ را زِ خُد (د) نِ می گُ نَد
(هـ) -UU - (و) -U - U (ز) مفتعلن (ح) مفاعِلن

(هر مورد ۲۵/۰ نمره)

۴۷ الف) وزن این مصراع «مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن» یا «مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن» و همسان دولختی است:

ای	با	د	با	م	دا	دی	خُش	می	رَ	وی	پ	شا	دی
-	-	U	-	U	-	-	-	-	U	-	U	-	-

(ب) وزن این مصراع «فعولن فعولن فعولن» و همسان تک‌لختی است:

غ	مَش	دَر	نَ	هان	خا	ن	ی	دِل	ن	شی	نَد
U	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-	-

(صفحه ۸۹ و ۶۳ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) همسان دولختی (۲۵/۰ نمره) (ب) همسان تک‌لختی (۲۵/۰ نمره)

۴۸

پایه‌های آوایی	ها نی د	لِ عِب رَت بین	از دی د	عِ بَر کُن هان
ای وا ن	مِ دا یَن را	آ یی ن	یِ عِب رَت دان	
مفعول	مفاعیلن	مفعول	مفاعیلن	
وزن	U ---	--- U	U ---	--- U
نشانه‌های هجایی				

(صفحه ۹۱ کتاب درسی)

راهنمای تصحیح:

الف) لِ عِب رَت بین (ب) عِ بَر کُن هان (ج) ای وا ن (د) آ یی ن
(هـ) مفعول (و) مفاعیلن (ز) --- U (ح) U ---

(هر مورد ۲۵/۰ نمره)

۴۹ گزینه د: بسیار گنه کردیم آن بود قضای تو، (مستفعلن مفعولن یا مفعول مفاعیلن)

۵۰ گزینه پ: ده روز مهر گردون افسانه است و افسون

۵۱ گزینه الف: گزینۀ الف

وزن بیت «الف»: مستفعلن مفعولن مستفعلن مفعولن / مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

وزن بیت «ب»: فعولن فعولن فعولن فعولن

وزن بیت «ج»: فعولن فعولن فعولن فعل

۵۲ موی شکافتن - کنایه از دقت کردن و ریزبینی

۵۳

الف) ۲: دست و پا گم کردن

ب) ۳: دسته گل به آب دادن

ج) ۱: بازار شکستن

۵۴

الف

درست

۵۵ رخت کشیدن

۵۶ عنان گسسته دواندن: کنایه، کنایه از تند و سریع

۵۷

الف

کنایه از اینکه تدبیر من سودی ندارد.

۵۸ الف) ۳: دامن‌کشان بر زمین راه رفتن

ب) ۱: در کسی کوبیدن

ج) ۲: بر سر زبان‌ها افتادن

۵۹ دامن کشان رفتن

۶۰ «دست نگرفتن» کنایه از «مانع نشدن»

۶۱

الف

خشمگین و عصبانی شدن یا ناراحتی

ب

تفصیل‌ها و اجمال‌ها

پ

معنی‌گرا

۶۲ الف) از پس پرده در آمدن: خود را آشکار کردن

ب) گندم از گندم بروید جو ز جو: نتیجه هر کاری متناسب با خود آن است

۶۳

الف

از علی (ع) کمک بخواه

ب

کار بیهوده و بی‌حاصل کردن

پ

گرفتار شده

۶۴

الف

تفصیل با اجمال

ب

آئینه کی بر هم خورد از زشتی تمثال‌ها

پ

ناتوانی عقل در راه شناخت خداوند.

ت

کنایه: پیشانی پر چین ساختن

۶۵ الف) از خود به‌در شدن عاشق شدن، شیدایی، از خود بی‌خود شدن (یا هر مفهوم دیگر)

ب) بازار شکستن از رونق افتادن، بی‌اعتبار کردن (یا هر مفهوم مشابه دیگر)